

ŽENSKI SVET

VSEBINA 12. ŠTEVILKE : ○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○

NA BOŽIČNI VEČER. — Pesem. — (Vera Albrechtova)	Stran 437
OBRAZI IN DUŠE. XXIX. — S. M. LIDVINA PURGAJEVA. — (Rado Lah)	” 338
MATI. — (Marijana Kokaljjeva)	” 340
BOŽIČNA SLIKA. — (Marijana Kokaljjeva)	” 341
SESTRI GUSTI. — Pesem. — (Alojz Gradnik)	” 342
V TUJINI. — Pesem. — (Vera Albrehtova)	” 342
KAJ SMO SPOZNALE V AMERIKI. — (Alojzija Štebijeja)	” 343
PO MNOGIH LETIH. — Pesem. — (Ksaver Meško)	” 350
O DOLŽNOSTIH STARIŠEV. — Konec. (Gizela F.)	” 351
KLIC DELAVSKE ŽENE. — (Tončka Č.)	” 357
OSNOVNI NAUKI O KOZMETIKI. — Konec. (Dr. France Debevec)	” 358
VSE JE TIHO. — Pesem. — (Srečko Kosovel)	” 359
IZVESTJA: Po ženskem svetu. — Higijena. — Gospodinjstvo. — Kuhinja. — Iz naše skrinje. — Književna poročila. — Stran 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368.	
Listnica uredništva. — Listnica uprave — Razgovori (na prilogi).	

PRILOGA ZA ROČNA DELA.

UREDNICA: PAVLA HOČEVARJEVA.

ŽENSKI SVET izhaja prve dni vsakega meseca. - Za Jugoslavijo letna naročnina: Din. 64 (s krojno prilogo); polletna: Din. 32, Naročila in naročnino je nasloviti na upravo „Ženskega Sveta“, Ljubljana, Karlovska cesta 20. Uredništvo in uprava: Trst, posta centrale, poštni predal štev. 384. — Izdaja „Žensko dobrodelno združenje v Trstu“. Tiska „Tiskarna Edinost“ v Trstu, Via S. Francesco 20. Upravništvo v Trstu, ulica Torre bianca štv. 39/I.

Najvišje odlikovanje gre gospodinji,

ki je prišla do tega prepričanja, da je najbolje izbrati si za dobavitelja raznih potrebščin tako trgovino, ki nudi toliko panog, da ji ni treba hoditi za raznimi stvarmi po več trgovinah. — Najbolj dobrodošla je našim gospodinjam
tvrdba

DRAGO SCHWAR, Ljubljana

ki more s svojo zalogo preskrbeti z oblačili vso obitelj, tako moške, kakor ženske člane. Oblačil za gospode in dečke, izvrstnega blaga in kroja je vedno dovolj v zalogi, in to vse v lastnem izdelku. Izgotavlja se po meri. Zaloga finega, direktno iz Anglije uvoženega sukna, slovi kot najboljša v Ljubljani. Za cenj. dame je na razpolago damski salon, ki izgotavlja damske kostume, plašče in krila iz blaga, ki je le prvovrstne kakovosti in v krasnih vzorcih. Zaloga prvovrstnega perila in vseh modnih potrebščin. Uspešno gospodinjstvo je brez cenenih dobavnih virov nemogoče.

Priporočamo najtopleje tvrdko

DRAGO SCHWAR, Ljubljana

ŽENSKI SVET

Na božični večer. (Vera Albrechtova.)

Ni jasic, ni drevesca v naši sobi,
odela bela zima ni poljano:
po rojstvu ne diši, le po trohnohi
in siva megla pada nad Ljubljano ...

Le nekaj nam spominov je ostalo:
prepolne so bolesi naše duše
in v naših srcih je ljubezni malo.

O, kje ste časi neskaljene sreče?
Opojno nam kadilo je dišalo,
radost vzbudile so prižgane sveče,
da sleherno srce je vztrepetalo.

O, sveta noč, pod nizko belo streho!
Kaj mi ne bo več srce dočakalo,
da ranjenemu bila bi v uteho?

Obrazi in duše.

XXIX.

S. M. LIDVINA PURGAJEVA.

Malo je svetu znano požrtvovalno delo šolskih sester iz reda sv. Frančiška, ker se navadno skriva za zidovi raznih zavodov. Vendar se zgodi, da delovanje ene ali druge izmed njih prodre v javnost, ko se ž njim okoristijo širji sloji naroda, ki znajo uvaževati vrednost takega sicer skrivnega, toda občekoristnega dela. Med take izredne žene štejemo tudi S. M. Lidvino Purgajevo, ki je 4. februarja t. l. dokončala svoj življenski tek.) Da bodo tudi naše gospodinje, izmed katerih jih je gotovo mnogo, ki so jo csebno ali vsaj po imenu poznale, dobile malo sliko o tej izredno zaslužni ženi, hočemo tu nakratko orisati tek njenega življenja in njeno delovanje v prid slovenskega ženstva.*

S. M. Lidvina Purgajeva je bila rojena 21. marca 1861. pri Sv. Marjeti v Slovenskih goricah, kjer je obiskovala domačo šolo. V starosti petnajstih let je vstopila v zavod Šolskih sester v Mariboru, kjer je l. 1881. dovršila učiteljske študije. Kot učiteljica se je posvetila redovniškemu stanu, ostala do l. 1883. v Mariboru, potem pa bila premeščena v enak zavod v Celje. Tu je učiteljevala 10 let. L. 1893. so jo njene tovarišice-sestre z ozirom na njene zmožnosti in marljivost izvolile za prednico v Marijanišču v Ljubljani, ki ga je tedaj vodil še dr. Francišek Lampe. Skupno delo obeh teh dveh požrtvovalnih oseb je pridobilo temu zavodu tisti sloves, ki ga uživa še danes po vsem slovenskem ozemlju.

Kmetijska družba je l. 1898. po vzoru severnih dežel začela snovati svojo kmetijsko-gospodinjsko šolo za vzgojevanje kmetskih gospodinj, ki naj bodo po deželi temelj za širjenje umnega gospodinjstva in s tem vobče za zboljšanje kmetijskega gospodarstva. Načelo je bilo: kmetska gospodinja naj ne bo samo žena, mati in kuharica, ampak tudi tovarišica in svetovalka svojemu možu in umna gospodinja, ki naj res podpira tri ogle hiše. Upoštevaje ta načela, je treba kmetski ženi dati primerno izobrazbo v gospodinjskih šolah.

Težko je bilo Kmetijski družbi udejstvovati svojo namero, ker sama ni imela potrebnih prostorov, pa tudi ne izvežbanih učnih moči za gospodinjski pouk. Tu se je dr. Lampe izkazal dovzetnega za to novo ustanovo in dal v Marijanišču na razpolago prostor za internat gojenkam kakor tudi učne moči in učna sredstva. S tem je bila prva kmetijsko-gospodinjska šola na jugu tedanje naše države zagotovljena. Vodstvo tega zavoda in pouk v gospodinjstvu je pa prevzela prednica S. M. Lidvina Purgajeva.

Kmetijsko-gospodinjsko šolstvo je bilo v tisti dobi šele v razvoju,

*) Povodom njene smrti je tudi naš list pisal o njej med «Izvestji». — Ur.

vsled tega je bilo treba najpreje ustvariti zanj podlago. Za to je bila pač S. M. Lidvina srečno izbrana, da je lahko položila temelj tej šoli in izvedla njen ustroj. Vsled tega jo je smatrati tudi kot soustanoviteljico tega za vso Slovenijo izredno važnega zavoda. Celih 16 let ga je vodila in tako izpopolnila, da še dandanes uživa sloves najboljših kmetijsko-gospodinjskih šol v Jugoslaviji.

Zaradi svojih izrednih zmožnosti je bila l. 1913. izvoljena za vrhovno prednico (častito mater) kongregacije Šolskih sester, ki ima svoj sedež v maternem zavodu v Mariboru. Ko je odhajala na svoje novo mesto, se je le s težkim srcem poslovila od gospodinjske šole, ki ji je tako prirastla k srcu. Pa tudi na novem mestu je delovala za nadaljni razvoj gospodinjskega šolstva, četudi je bilo njeno tostvarno delovanje med vojno prekinjeno. Po vojni je ustanovila v maternem zavodu v Mariboru slično kmetijsko-gospodinjsko šolo, ki je pod njenim vodstvom prav dobro uspevala.

Neizbrisen spomin za svoje delovanje v prosepah gospodinjskega šolstva si je postavila s svojo knjigo «Gospodinjstvo», kot navodilo za vsa v domačem gospodinjstvu važna opravila. Ta knjiga je izšla l. 1911., je prva te vrste v slovenskem jeziku in je kot učna knjiga mnogo pripomogla k izpopolnjevanju gospodinjskega šolstva. Bila je kmalu razprodana in je morala l. 1922. iziti v II. izdaji. To je bila njena zelo hvaležna življenska naloga, ki jo je izvršila v korist slovenskega kmetskega ženstva.

V svojem občeivanju je bila S. Lidvina izredno ljubezniva in priljudna. Posebno so jo vzljubile gojenke, ki jim je bila bolj mati in vzgojiteljica kakor učiteljica. Znala jim je vcepiti v srce ljubezen do domače hiše in do svojcev, veselje do dela, zanimanje do splošne izobrazbe. Zaradi tega se ni čuditi, ko se govori s kako bivšo njeno gojenko, da se s tako ljubeznijo spominja nazaj na leto, ki ga je preživela pod njenim vodstvom.

Širom vsega slovenskega ozemlja je vzgojila lepo število kmetskih gospodinj, ki se je še dandanes s hvaležnostjo spominjajo. S tem je med slovensko kmetsko ženstvo zasejala umevanje za primerno izobrazbo za kmetsko gospodinjico, ki je bila do tedaj prepuščena popolnoma sama sebi. Čim več gojenk je leto za letom zapuščalo ta zavod, tem več se jih je pri-glaševalo novih, ki jih pa seveda ni bilo mogoče vseh sprejemati, ker je bilo v zavodu le odmerjeno število mest. Zato so se pa začele ustanavljati nove gospodinjske šole in krajši gospodinjski tečajji po deželi. Torej kvas, ki ga je vmesila S. M. Lidvina z gospodinjskim šolstvom, je dobro vzhajal.

S. M. Lidvina Purgajeva je bila požrtvovalna žena, ki je precejšnjo dobo svojega življenja posvetila vzgoji kmetskih deklet v umne gospodinje, dobre matere in žene. Bila je blaga žena, ki je povsod pomagala, kjer je le mogla, ki je vsakemu znala dati dober nasvet, zaradi tega si je tudi povsod ohranila najboljši spomin.

Proti koncu svojega življenja je pričela bolehati in zato je l. 1923. prosila, da jo odvežejo dolžnosti vrhovne prednice. Vrnila se je v priljub-

ljeno ji Marijanišče, kjer je lahko od blizu zasledovala delovanje svoje gospodinjske šole po vojni. Toča žal, samo dve leti je mogla uživati zasluženi pokoj. Bolehala je dolgo. Po dolgotrajni bolezni je 4. februarja 1925. v 64. letu starosti, obdana od svojih sester, mirno v Gospodu zaspala.

Tako je prenehalo biti žensko srce, ki je toliko dobrega storilo za slovensko kmetško ženstvo. Zaradi tega bo tudi o tej blagi, požrtvovalni ženi ohranilo vedno najlepši spomin.

Rado Lah.

Mati. (Marijana Kokaljeva.)

Tiho je v sobici. Zunaj se gromadi sneg visoko, visoko... Loči me od sveta in zaklepa v sebe.

V tej tišini plavajo k zemlji božični prazniki in skoraj bodo zabrnili zvonovi doma in v tujini: «Mir ljudem...»

Sama sem. Mislim na mater.

Ni umetnica, ni pesnica, ni pisateljica, tiha roža je v neskončnem vrtu ljubezni. Nihče ne opeva njenih srčnih lepote in dobrot, nihče je ne skleše v nesmrtnost. Pretiha je, da bi jo čul šumni svet; preskromna je, da bi jo videla njegova prelest.

Mati!

Vsaka minuta mi je sveta, kadar mislim nate. In ti? Zdaj se zasmehljaš svojemu otroku, ki je tako daleč v tujini; zdaj plakaš nad njim...

In v večerih je zasanjano svoje oko. Ti misliš nanj in vsaka misel je blagoslov in vsak utrip srca je pravljica o bajni sreči.

In kaj ti je zopet rosno oko? Tvoj otrok ni srečen. Sklatila bi zvezde zanj, legla bi v zemljo zanj...

O, mati, dobra, zlata mati, ne plakaj! Tvoj otrok ne bo srečen nikdar. Priklepal je nekoč zvezdnato nebo k zemlji, trgal oblake in žarke ter jih posipal pod svoje noge... Zdaj strmi v ruševine in stiska v roki svoje razboleno srce, da kaplje kri čez prste k zemlji nizdol... Mati, tvoj otrok je bil izpraznil kupo spoznanja, okoli njega je tema, le v duši mu je žar...

On tava širom zemlje in išče odmev svojih hrepenj... Pesem mu je zasolnčeni svet in pesem mu je vsaka misel...

Mati, ti trpiš...

Mati, dobra mati, svetnica si, mučenica si!

Pokleknila bi pred tebe in vse človeštvo naj bi vklonilo kolena pred teboj!

Mati, kaj bi ti povedala, mati, duša mi je tako polna!

Blagoslovljena bodi med ženami... Zrcalo si mi vseh lepote, tolažba v tugi, ti si misel božja v podobi človekovi...

Božična slika. Iz romana : Otroci sence. - (Marijana Kokaljeva.)

Minilo je dolgih šest let.

Vasilija je prišla iz zapora in se vrnila v tovarno. Jednakomerno, neumorno, hladnokrvno in brez zanimanja je opravljala delo in cepila ure prostosti s tihim premišljevanjem. Tudi v njeni duši so vstajale podobe in v teh podobah je bila zdaj groza, zdaj sanje nebeškolepe. In čutila je kakor nikdar, da je samo mrtva točka v življenja polni okolici... Ni klela, pa tudi molila ni, izživela je bila svoje veselje v kaznilnici. Same morilke, zločinke so ji bile tovarišice, četudi je njena duša krvavela po lepi besedi, tako lepi, kakor so bile okoli nje molčeče planine... Nemo so se vlekla leta mimo nje in danes stoji zopet v svetu, v prostosti, a kaj ji vse, ko je pustila v zidovju svojo zadnjo popevko. Uboge so deklice, ki same tavajo med tolikimi ljudmi in stradajo dobre besede...

Tudi nad planine se je bil nakopičil sneg in mraz je bil udušil studenčkovo šepetanje.

Vasilija je prišla rano z dela. Nikogar ni bilo doma in šla je v mesto. Njena duševna otplost jo je bila nenadoma zapustila in postala je žalostna.

Veseli ljudje, zaviti v kožuhe in baržune, so hiteli mimo nje. Skrivnost je vela iz njih, skrivnost pričakovanja. Nocoj je bil božični večer in vsako še tako revno srce je drhtelo srečneje, le za njeno so odbile urice... Debela solza ji je priigrala iz oči, polzela ji je po licu nizdol, spolzela je na tla in se poljubila z nebeško solzo — snežinko.

Ona je stala med hitečimi ljudmi. Suvali so jo semintja, omahovala je med njimi, končno so jo zvekli in drvela je z njimi v zimski večer.

Gneča je prestala in znašla se je bila pred osamljeno cerkvijo. Vstopila je.

Večna luč je izsevala milobo in na oltarju v kotu je plamikala sveča. Stopila je bližje in sedla v klop v skrivnostni poltemi.

Zagledala se je bila v oltar. Jaslice so se svetile med bujnim cvetjem acalej.

«Glej, kako se beli cesta iz mesta v hlevček. Koliko pastircev hiti tja, koliko ovac se skriva med mehkim mahom. In dete, ljubko je, kakor bi bilo živo... Hotela bi imeti te jaslice! Kam bi jih postavila doma? Nikamor bi jih ne mogla, po vseh kotih je slama, a na sredini sobe je miza... Škoda! Pa kaj bi z njimi? V našo bedo ne spadajo jaslice...» Samo o kruhu govorimo in sanjamo...» Zavzdihnila je globoko in mislila dalje. Njen pogled so zopet omotile solze. «Ah, kaj sem tako otročja, ko sem vendar ubila lastno dete... Zdaj bi bilo že veliko, klicalo bi me, tekalo za mano... kaj mi je bilo, da sem ga ubila? Koliko otrok se narodi v sramoti!»

Pogledala je zopet na jaslice in v duši ji je bilo kakor v otrokovi. «Marija, mati... tudi ti si plakala, ko si izgubila sina v templu; plakala si, ko so ti ga pribili na križ... Marija, da ga ne bi kražali z bedo, sramoto — sem ga ubila!... Marija, mati Gospodova, v meni je bila ljubezen takrat... Nihče me

ne razume. Tudi Cvetana ne, čeprav je študirana. Kako me boli, kadar me pogleda tako vprašujoče... Marija, ona ne ve, kaj je mati... Kaj ne, da me razumeš ti, mučenica vseh mučenic!

In zazdelo se ji je bilo, da se je stresnila Mati Gospodova in ji pokimala.

«Razume me...!» Oprla je roki v dlan in tako sedela, dokler niso zapeli srebrni zvonovi čudapolne melodije. Angeli so plavali iz nebes in tolažili sleherno človeško srce.

Vasilija je čutila njih mehke peroti in čula njih veselo prepevanje.

Zvonovi so brneli glasneje in glasneje, molili so z osamljenimi dušami in peli:

«Blažena je noč nocoj!»
 Angeli prepevajo,
 ljubav je čez svet razpeta,
 noč je sveta, sveta...
 Jezušček se nam rodi,
 v jaslicah leži.
 O, hitimo
 tja še mi
 in molimo,

pojmo vsi:
 «Noč je sveta, sveta!
 Zvezde mile sevajo,
 zemlja je v skrivnost odeta.
 Pojte, pojte, o zvonovi,
 čujejo naj vsi rodovi
 v tihi vasi sredi mest
 preveselo vest!
 Blažena je noč nocoj,
 v duši vsaki je pokoj!»

V Vasilijo je priplula božična radost in lahkih korakov in mirne duše je hitela domov, v njej je bil Božič...

Sestri Gusti. (Alojz Gradnik.)

Le ruta je okrasje Tvoje glave,
 o sestra Gusta, in vse od kopanja
 v pekočem solncu, ribanja in pranja
 roke so Tvoje žuljave in rjave.

in žalosti pozabim, ko Tvoj smeh
 z žvenketom pomešava se pinjat,
 čeldirjev in pironov, tondov, žlic.

Vsa nežna si in drobne si postave —
 in vendar Tvojega je čekeranja
 in Tvojih lahkih cokelj klopotanja
 vsa hiša polna in na vse težave

Skromna in srečna si, a vem: v očéh
 tuga se skriva Ti ko tajen lát,
 da sem Ti brat in nisem tudi stric.

Šekeranje - govornica; coklja copate z lesenim spodnjim delom, ki pokrivajo samo prste in del plesna; pinjata - posoda za kuhanje „mineštre“; čeldir - bakrena posoda za vodo; piron - vilice; tond - krožnik. (Dijaleklični izrazi v rabi v Medani v Brdih.)

V tujini. (Vera Albrechtova.)

Še se spominjam nate, rodno mesto,
 še so mi znane tvoje nizke hiše;
 obrazi mili, čas jih ne izbriše —
 čeprav sem davno zapustila cesto,

Zdaj spet na tvoje daljne duri trkam:
 vsa tiha in samotna noč krog mene,
 upadlo moje lice je in blede . . .

ki me je odpeljala v svet, kjer često
 se mi je v srcu tajno zahotelo
 po tvojih skritih vrlih, kjer živelo
 se vse drugače je, o Novomesto!

In svoje roke, trudne, zapuščene
 stegujem v mrak in liho, tiho prosim:
 le v snu to noč me vzemi v svojo sredo.

Kaj smo spoznale v Ameriki. (Alojzija Štebljeva.)

Kongres Internacionalnega Ženskega Saveza v Washingtonu je omogočil jugoslovenski delegaciji, da je spoznala nekatere organizacije in ustanove v Zedinjenih državah severne Amerike, ki so vsled svoje aktivnosti in važnosti za javno življenje v Ameriki vredne, da govorimo o njih tudi na naši skupščini. Pri nas sicer ne moremo ustvariti nekaj sličnega kakor je n. pr. Liga ženskih volilcev in Hull-House, o katerih hočem poročati, ker manjkajo za to socijalni in kulturni pogoji. Toda volja, vztrajnost in požrtvovalnost ameriških žen, da so ustvarile takšno organizacijo in institucijo, nam mora biti vzgled in vzpodbuda pri našem delu.

I. National League of Women Voters.

Zahvaljujoč gospe Spasi Adjemović-Leko, ki živi v Washingtonu in ki je ostala v tujini prav tako vneta javna delavka, kakršna je bila svoječasno v Beogradu, smo prišle v zvezo z eno izmed najaktivnejših ženskih organizacij v Zedinjenih državah, z Nacionarno ligo ženskih volivcev — National League of Women Voters. Liga razvija svoje delo po vseh državah Severne Amerike in je bila ustanovljena v februarju l. 1920. kot naslednica «Nacionalne ameriške asocijacije za žensko volivno pravico», ki je obstojala vse dotlej, dokler niso dobile žene v vseh državah volivne pravice. Žene, ki so ustanovile Ligo, je vodilo spoznanje, da s pridobitvijo volivne pravice še ni končano delo. Z momentom, ko dobe žene politične pravice, pričena doba, v kateri morajo dokazati, ali je bila njihova borba upravičena ali ne, ali so politično zrele. Da bi dale žene kar najboljše dokaze, da so politično dorastle, za to skrbi Liga, katere glavni namen je: žene volivke vzposobiti za pravilno uporabo političnih pravic in vzgojiti jih za samozavestne državljanke.

Kako pojmuje Liga ulogo žene v političnem življenju, se najboljše spozna iz nje-nega programa. To pojmovanje je vzvišeno nad političnim partizanstvom in smatra le ono politično udejstvovanje za upravičeno, ki prinaša koristi državi in človeštvu. V svojem programu pravi liga:

«Liga volivk je mnenja, da bodo tvorile osvobodjene žene med volivci svež in razborit element. Žene imajo svoj karakterističen pogled na življenje, ki naj bo njihov prilog ameriškega javnemu življenju. Liga veruje, da ne bodo razmotrivale vse njene članice javna vprašanja le kot dobre državljanke, nego kot žene državljanke. So stvari, za katere so žene posebno pristojne, a ženska organizacija je potrebna, da daje tem stvarim poudarek pri vladi. S tem pa ni rečeno, da so žene zavezane, da delujejo le potom lige. Nasprotno, dolžnost žen je, da delujejo v političnih strankah, v socijalnih in drugih organizacijah vzajemno z moškimi. Liga hoče, da postanejo žene inteligentne in neodvisne volivke, da uporabljajo svoj glas za konstruktivne socijalne in politične cilje. Prva dolžnost državljanca je, da gleda najprej na svojo zemljo, potem šele na svojo stranko.»

Iz tega zadnjega stavka spoznamo, kakšno je ligino pojmovanje o politiki in za kakšne politične borbe hoče vzgojiti žene: ne za slepo strankarsko politično sredstvo, nego za samozavestne, samostojno misleče volivke, ki ne podležejo demagogičnim frazam. V washingtonski hiši Lige smo videle v njenih pisarniških prostorih sliko poleg slike, katere uporablja Liga v volivni borbi. Ali niti ena izmed teh slik ne sramoti ali ponižava kandidate, tudi te slike izražajo politično načelnost Lige. Slike so ilustracija rešitve socijalnih problemov: ali rešitev, ki je v prid širokim masam naroda, ali rešitev v prid majhni skupini, a žena volivka naj sama razsodi, za katero rešitev hoče dati svoj glas.

*) Poročilo na skupščini Narodnega Ženskega Saveza v Skoplju 19. 10. 1925. Priobčujemo ga kot dodatek članku: Na kongresu Internacionalnega Ženskega Saveza v Washingtonu. (Gl. 8. št. Ž. Sv.). — Ur.

Liga ne predstavlja ženske politične stranke in je tudi nasprotnica posebne ženske politične stranke, temveč stremi po skupnem delovanju moških in žensk v političnih strankah, ker imata oba spola enak interes za dober in zdrav napredek v zemlji. Kajti napredek, pravi Liga, je najboljša garancija zoper revolucijo. S sodelovanjem žen z moškimi pa hoče doseči Liga še drugi cilj: prožeti organizacije z ženskim naziranjem o najraznovrstnejših problemih javnega življenja.

Liga se poslužuje različnih sredstev, da uvede žene v vse probleme javnega življenja, da jih vzgoji za prave državljanke in za samostojno misleče volivke. S konferencami, kurzi, javnimi skupščinami in z izdajanjem brošur, knjig, letakov pripravljala ameriške žene za delovanje v javnem življenju. Do septembra 1. 1924. je izdala Liga 87 knjig, brošur in letakov, ki obravnavajo najrazličnejša aktualna vprašanja, kakor državni budget, naloge oblasti, zunanjo politiko, mir, Društvo narodov, internacionalno razsodišče, zaščito dece, vzgojo, zaposlitev žen, združni pokret, socialno higijeno, ženo v industriji. Liga razpravlja torej prav o vseh vprašanjih, ki se pojavljajo v državnem in socialnem življenju Amerike, ker hoče, da so žene poučene o vsem. Za lažje razumevanje težjih problemov obravnava te probleme v obliki vprašanj in odgovorov.

Ob času volitev je seveda Liga najbolj aktivna in obrača največjo pažnjo na to, da glasujejo vse žene in da dobe jasno sliko o kandidatih poedinih političnih strank. Volivno borbo izkorišča za praktično vzgojo žen pri razsojanju važnih problemov. To vzgojo izvaja Liga na sledeči način: kandidatom pošlje vprašanja o socialnih, kulturnih in drugih zadevah ter jih naprosi za nedvoumne odgovore. Odgovore objavlja brez komentarja. Ako kandidat ne odgovori, že sam ta fakt dovolj ocenjuje kandidata. Na javne skupščine, ki jih prireja Liga ob času volitev, povabi kandidate vseh političnih strank, da obrazlože ženam svoj program. Direktno upoznavanje kandidata z volivci uprizarja Liga zato, ker ve, da strankarsko časopisje prinaša neobjektivne informacije o političnem protivniku. Nikdar pa ne priporoča Liga tega ali onega kandidata. Odločitev prepušča lastni presoji žen. Pač pa izvaja Liga na drug način oceno kandidatov. Oni, ki je bil izvoljen in je že nekaj časa izvrševal svojo funkcijo, dobi od Lige povabilo, da govori pred ženami in da položi račun, ali je deloval v zmislu volivnih obljub ali ne. Tako si ustvarijo žene same sodbo, ali so glasovale prav ali ne.

Liga deluje tudi z veliko vnemo na to, da pridejo žene na važna mesta v državni službi, da tamkaj praktično izvajajo Ligin socialni in kulturni program. Liga je tudi izrazil nasprotnik vojne in propagira vstop Zedinjenih držav v Društvo narodov in internacionalno razsodišče ter si je za to delo izbrala geslo: «Zakone, a ne vojne!»

S svojim delom si je pridobila Liga v ameriškem javnem življenju visoko spoštovanje in odlični Amerikanci — univerzitetni profesorji, znanstveniki, politiki — so jej že neštetokrat izrekli priznanje za njeno delo, in Ligin predlogi se upoštevajo vsepovsod. Vobče je v Ameriki spoštovanje žen, ki delujejo javno, tako nekaj samoposebi umevnega, kakor je pri nas samoposebi umevno, da se ženino delo ne upošteva in ne priznava.

Za svoje obsežno delo potrebuje Liga mnogo denarja, ki ga tudi dobi med svojimi članicami. Na svoji letošnji skupščini je dobila Liga v teku ene ure vsoto, ki jo potrebuje v tekočem letu poleg svojih rednih dohodkov, in to vsoto 75.000 dolarjev, kar znaša nad 4 milijone dinarjev. Iz tega se vidi, koliko cenijo članice svojo organizacijo, ali iz tega se vidi še druga poteza ameriške žene: da smatra delo svoje organizacije za tako važno, da jej niso žrtve nič težkega in da je tako disciplinirana, da brezpogojno zaupa vodstvu. Društvene zapovedi smatra za isto toliko važne, kakor zakonske odločbe države. Vsled teh svojih lastnosti so si priborile Američanke odlično stališče v družbi in državi ter imajo uspehe, ki se nam zde naravnost neverjetni.

Za nas, ki še nismo izvežbane v tehniki velikih organizacij, je zanimivo spoznati, kako je izvedla Liga svojo organizacijo. Ligin organizacija sloni na treh faktorjih:

1.) Lokalne organizacije Lige, ki obsegajo en volivni okraj za volitve v ameriški kongres.

2.) Državni in lokalni glavni odbori.

3.) Biljetini, ki jih izdajajo državni in lokalni odbori.

Leta 1924. je imela Liga svoje organizacije v 346 volivnih okrajih, katerih je skupaj po vseh državah 433, in njene državne in lokalne organizacije so izdajale 32 biljetinov, od katerih izhajajo nekateri tedensko, na 14 dni, mesečno in četrtletno. Razen teh rednih publikacij izdajajo Ligin organizacije še volivne biljetine, ki jih dostavljajo vsakemu vpisanemu volivcu.

Vse lokalne organizacije si izvolijo vrhovni odbor s sedežem v Washingtonu, ki je sestavljen sledeče:

Nacionalni odsek 14 direktoric, ki se deli na 2 skupini: 1.) Na skupine časnštva, to je uprava s predsednico, podpredsednicami, tajnico in blagajničarko. Časništvo šteje 7 članic. Vsaki izmed njih je dodeljen še poseben delokrog za izvrševanje Liginega programa. 2.) Na skupino regijonalnih direktoric, katerih je tudi 7. Vsaki regijonalni direktorici je izročena posebna skupina držav; regijonalna direktorica ima nalogo, da vodi v svoji skupini delo Liginih organizacij po enotnem načrtu, da glavnemu odboru tolmači potrebe Liginih organizacij iz svoje skupine in da interpretira Ligin program organizacijam svoje skupine.

Odbor 14 direktoric se izpopolnjuje še s 6 predsednicami stalnih komisij in z 2 svetovalkama. Stalne komisije se bavijo s sledečimi vprašanji:

1.) Zaščita dece. — 2.) Vzgoja. — 3.) Zakoni za žene. — 4.) Življenjske potrebščine in njih cene. — 5.) Socijalna higijena. — 6.) Žena v industriji.

Izmed svetovalk je ena za vprašanje javne blaginje, druga za državno-politična vprašanja, vsa uprava šteje torej 22 članov.

Stotisoči žen, ki so organizirane v Ligi, so poverile 22 osebam, da jih vodijo po poti, katere končni cilj je trajen mir in vseobča svoboda.

II. Hull-House in Jane Adamsova.

V Washingtonu nam je bila poleg gospe Adjemovičeve najboljši vodnik gospa Webster, članica upravnega odbora Lige zenskih volivcev in predsednica stalne komisije za socijalno higijeno. Gospa Webster nam je otvorila pot v eno izmed najznamenitejših socijalnih institucij Amerike in nam je omogočila, da smo se seznanile z ženo, ki je to institucijo ustvarila z železno vztrajnostjo in z neizčrpnim zakladom ljubezni do vseh trpečih. Ta institucija je Hull-House v Chicagu, a nje ustanoviteljica Jane Adamsova, predsednica Internacionalne ženske lige za mir in svobodo.

Hull-House je settlement, to je naselbina. Naselbina, v kateri se združijo intelektualci obojega spola, da s svojim znanjem širijo kulturo in civilizacijo v proletarskih okrajih velikih mest. Settlement postane izhodišče najobširnejšega socijalnega, prosvetnega in vzgojnega dela. To delo se ne vrši za nagrado, ne za javno priznanje, temveč edinole iz prepričanja socijalne dolžnosti poedinca napram človeški družbi.

Hull-House je bil ustanovljen 18. septembra l. 1889., ime Hull ima po prvotnem lastniku hiše, v kateri je nastanila Jane Adamsova prvi ameriški settlement. Program settlementa je označila Adamsova sledeče:

«Postati center za višje civilizovano in socijalno življenje, vzpostaviti in vzdrževati vzgojne in filantropične ustanove, ter proučevati in izboljševati razmere v industrijskem okraju Chicaga.»

Danes ima Hull-House velik kompleks stavb, a l. 1889. je imel settlement le eno hišo, v kateri je pričela Adamsova z dvema prijateljicama svoje apostolsko delo. Leto za letom so priraščale nove stavbe, ker se je delokrog settlementa vedno bolj širil in po 35-letnem obstoju je obrat tako velik, da gre v zimskih mesecih vsak teden okolo

9000 oseb skozi gostoljubne prostore settlementa, ki najdejo tu pouk in zabavo. Kaj nudi Hull-House svojim posetnikom?

Od vsega početka so v Hull-Housu razredi za odrastle, ki dajejo proletarcem dopolnilo njihove izobrazbe. V teh razredih so predavanja o literaturi, politiki, ekonomiji, zakonih, etiki in filozofiji. Trikrat na teden so zvečer kurzi za pisanje na stroju. Za one, ki ne znajo angleškega jezika, prireja settlement tečaje. Te tečaje so obiskovali letos: Grki, Italijani, Mehikanci, Španci, Nemci, Francozi, Armenci, Bolgari in Skandinavci. Vsako soboto zvečer prireja čikaška univerza v Hull-Housu popularna predavanja, ki so vedno izredno dobro posečana. Večkrat na leto so v settlementu higijenske izložbe. Hull-House ima svoj mali muzej, s katerim so združeni tečaji za keramične, kovinaste in lesne izdelke ter ima urejeno knjigovoznico.

Hull-House daje svoje prostore na razpolago različnim klubom, ki se ustanavljajo v njegovem okraju, in to klubom, ki se bavijo s socialnimi vprašanji in drugimi resnimi problemi, a tudi športnim in plesnim klubom. Adamsova ni le velika socialna delavka, ona je tudi dober psiholog. V svoji knjigi «20 let socialnega dela» pravi: «Ako je naravno, da lačne nasitimo in bolne tolažimo, tedaj je prav tako naravno, da ustvarjamo mladini veselje in dajemo s tem zadoščenje globoko ukoreninjenemu nagonu človeka po družabnosti.»

Da je Hull-House zatočišče dece, tega ni treba še posebej poudarjati. Svojim malim sosedom je pripravil settlement razrede, kjer se uče slikanja, glasbe in rokotvornega pouka. Vsako leto na prvo sredo v mesecu maju pa prirede ženski klubi, ki so nastanjeni v Hull-House-u, deci praznik in Jane Adamsova pravi, da je ta dečji maj najlepši dogodek v celem letu. Na stotine dece se zbere, deklamirajo, pojejo in igrajo in vsa hiša odmeva od dečjega vriska. Za deklice prireja Hull-House gospodinjske tečaje, za matere tečaje s poukom o higijeni deteta, stanovanja, o vzgoji itd. Hull-House ima tudi biblioteko za odrastle in deco, čitalnico, gledališko dvorano, dvorano za gimnastiko ter marijonetno gledališče.

Leta 1912. je dobil Hull-House obsežno zemljišče ob Mičiganskem jezeru. Na tem zemljišču je zgrajenih več stavb, kamor pošilja Hull-House ob počitnicah deco. Bolehna deca pa je celo leto tamkaj in zanjo je prirejena šola po sistemu Montessorijeve. Posebna stavba na tem zemljišču je namenjena materam proletarkam, ki prihajajo tja za 14 dni ali več, da se odpočijejo.

Delo Hull-Housa sem navedla le v kratkih potezah, toda že iz navedenega se vidi, kako je obsežno. Nemogoče bi bilo vse to delo vršiti dobro, ako ne bi imel Hull-House toliko iskrenih prijateljev, ki vodijo vse delo po klubih in tečajih popolnoma brezplačno. Ti prijatelji settlementa stanujejo v Hull-Housu in se rekrutirajo iz najrazličnejših poklicev: zdravniki, profesorji, umetniki itd. Letos je bilo v Hull-Housu 37 žen, 18 moških in 9 zakonskih parov. Nekateri od teh so že nad 20 let v settlementu. Vsi ti dajejo napravam Hull-Housa svoje znanje na razpolago.

Kako se vzdržuje Hull-House? Jane Adamsova nam je odgovorila na to vprašanje: $\frac{1}{3}$ stroškov krijemo s članarino, $\frac{1}{3}$ s prodajo izdelkov Hull-Housa, a tretjo tretjino nam dajejo na razpolago naši prijatelji, ki jih imamo po celem svetu.

Upravni odbor Hull-Housa šteje 7 članov, ki so izvoljeni za dobo 7 let.

Govoriti o delu Hull-Housa, a ne govoriti hkratu o Jane Adamsovi, bi dalo le medlo sliko o tej socialni instituciji. Kakor najboljša in najnežnejša mati vodi Jane Adamsova Hull-House, to realizacijo svojih mladostnih sanj. Kot hčerka bogatih starišev je dobila vsestransko izobrazbo, v svoji mladosti je mnogo potovala — a tudi še sedaj gre skoraj vsako leto na potovanje — in na teh potovanjih, zlasti pri pogostih obiskih Londona, se ji je rodila misel, da bi posvetila svoje življenje socialni ideji. O tem pripoveduje sama sledeče: «Polagoma se je v meni utrjevalo prepričanje, da bi bilo dobro, najeti hišo v takšnem delu mesta, kjer je treba odpomoči resnični bedi in kjer bi imela

mlada dekleta priliko, da dobe v praktičnem delu ravnovesje in da spoznajo potom življenja življensko bedo». Življensko bedo so spoznavali stanovalci Hull-Housa v polni meri in lotili so se vsakega dela. Tako pripoveduje Jane Adamsova, da je negovala nekoč skozi šest tednov dojenčka po operaciji, ker je mati sovražila otroka in ga pustila v največji zapuščenosti. Mrzlega novemberskega večera je morala sprejeti 15 letno Italijanko, da jo je zaščitila pred njenim možem, ki jo je skozi ves teden vsak večer neusmiljeno pretepal, ker je bila izgubila poročni prstan. Nekoč sta morali dve izmed najmlajših stanovalk H. H. opraviti vse potrebne posle pri rojstvu nezakonskega deteta, ker ni bilo mogoče dobiti zdravnika in ker so vse žene iz bližnje okolice izjavile, da se «take osebe» ne dotaknejo.

Kako čisto pojmovanje ima Jane Adamsova o morali, izpričuje sledeči dogodek. V bližini H. H. je bila fabrika za čevlje, kjer je izbruhnila stavka. Delavke bi bile vztrajale pri svojih upravičenih zahtevah, a niso imele denarja, da bi vzdržale stavko. Pri debatah, ki so jih imele stavkujoče delavke v H. H., se je izkazalo, da so imele mnoge od njih dolgove za hrano in stanovanje. Jane Adamsova jih je hotela osvoboditi odušnih gospodarjev in z njeno pomočjo so si ustanovile delavke svojo stanovanjsko zadrugo. V bližini settlementa so si najele dve mali stanovanji. Settlement je dal mobilje in plačal za prvi mesec najemnino, vse ostalo so oskrbele delavke same. Ob kraju 3. združnega leta so imele delavke že šest stanovanj, zadruga je imela trden temelj in je stremela potem, da si zgradi lastno hišo. Settlement je pomagal tej akciji z vsemi silami in tedaj je prišel moment izkušnje za Jane Adamsovo. Ona sama pripoveduje o tem takole: «Eden izmed članov našega odbora nam je prinesel razveseljivo vest: njegov prijatelj hoče pokloniti za zgradbo združne hiše delavk 20.000 dolarjev. Ko pa je povedal ime radodarnega prijatelja, se je izkazalo, da je darovalec mož, znan dalcč naokolo kot največji izkoriščevalec delavk. Da bi zgradili dom s takšnimi sredstvi, to se mi je zdelo podlo, in odklonila sem ponudbo.» Koliko ljudi bi postopalo enako?

Poleg vsega podrobnega dela za olajšanje bede je pričela Jane Adamsova s svojimi prijatelji še drugo, velikopotezno delo. Delo med proletarijatom jej je prineslo spoznanje, da največja požrtvovalnost ne koristi mnogo, ako nima zaslombe v zakonodaji. Settlement je pričel raziskovati socialne prilike delavstva in je na podlagi teh raziskavanj pričel boj proti delu dece in zahtevati zakonito ureditev tega dela. Skozi tri mesece, večer za večerom, so govorili Jane Adamsova in njeni prijatelji po vseh delih mesta o strahotnih posledicah dela dece. Njihov boj je imel uspeh. Ko so izvojevali zaščitenje dece, so pričeli na enak način boj proti nočnemu delu žen in predolgemu delovnemu času. Tako je postal H. H. ustvaritelj prve socialne zakonodaje v Ameriki. Jane Adamsova je bila pa zmožna še drugih žrtev, kakor te, da je nastopala večer za večerom na shodih. Potegovala se je za mesto inspektorice cest in je to mesto tudi dobila. V tej funkciji je hodila po svojem okraju od 6. zjutraj dalje za vozom, ki je pobiral smeti.

Kljub vsemu temu koristnemu delu so se pričeli pojavljati v duši Jane Adamsove težki dvomi o tem, ali je res njeno delo pravo in povsem nesebično. Tudi to je dokaz, kako je Jane Adamsova visoko nad povprečnostjo, kako je njeno čustvo odgovornosti napram človeški družbi razvito do najvišje stopnje. V teh svojih dvomih je sklenila, da obišče velikega ruskega pisatelja L. Tolstega; toda utehe ni našla pri njem. Komaj je bila vstopila v njegovo sobo, je Tolstoj pristopil k njej in raztegnil rokave njene obleke, ki so bili po takratni modi zelo široki, in jo vprašal, ako ni še nikdar premišljevala o tem, da bi iz teh rokavov sešila lahko obleko za otroka, in o tem, da je takšna modna obleka zapreka pri njenem delu, ki jo vodi k najsiromašnejšim ljudem. Adamsova je bila prvi hip zmedena, nato mu je pa razložila, da njeni rokavi še vedno niso tako široki kakor oni, ki jih imajo delavke v Chicagu, in da bi njeno delo med ljudstvom baš to najbolj oviralo, ako bi se ločila od žen iz krogov, v katerih deluje, po obleki. Še bolj neprijetno jej je postajalo,

ko jo je pričel izpraševati Tolstoj, s kakšnim manualnim delom se preživlja. Tudi nadažni razgovori s Tolstim niso ustvarili veze med njima in bila je mnenja, da je njegov nauk o delu tako pretirano logičen, da ga živo življenje ne prenese. Od Tolstega se je vrnila se bolj razdvojena, ali je kljub temu sklenila, da bo delala vsak dan po dve uri v pekariji settlementa, da bi imela zavest, da se preživlja z delom svojih rok. Sklep je tudi izvršila, a njena slabotna fizična konstitucija jej ni dovoljevala napornega manualnega dela. Fizično delo jo je utrudilo tako, da je bila nesposobna za vsako drugo delo, ki ga je bilo v obilici. Polagoma se je pomirila, njen zdrav življenski čut je premagal sivo teorijo velikega ruskega moralista. Spoznala je, da je vse socijalno delo kompromis med človekovim hotenjem in razmerami, v katerih je treba živeti.

Omeniti moram še to, da je bila Jane Adamsova med svetovno vojno odkrit nasprotnik vstopa Amerike v vojno in da je morala vsled tega mnogo trpeti. Jane Adamsova ne pripada nobeni politični stranki, ker so njeni nazori o morali, svobodi in demokraciji tako visoki, da jih ne more prilagoditi geslom in metodam političnih strank. Kakšno je njeno naziranje o današnji družabni ureditvi, se vidi iz sledečih njenih besed: «Najglobokejše prepričanje prebivalcev settlementa je, da morajo postati gospodarske dobrine in duševni užitki dostopni vsem, tudi onim, ki so gospodarsko zapostavljeni. Vzgojno delo settlementa, njegovo delovanje v službi ljubezni do bližnjega, njegovo delovanje za povzdigo socijalnega položaja zapostavljenih, so le različni pojavi **da prepojimo demokracijo s socijalnim naziranjem.**»

Jane Adamsova, ena izmed najmarkantnejših tipov sodobne žene, žene, ki je darovala vse svoje življenje, svoja nagnjenja, vsako misel svoje velike duše dobrobitu bližnjega, ta žena je preprosta, skromna po svoji zunanosti, toda z licem, ki se mu pozna miselno delo in globoko čuvstvovanje. Izraz njenega lica ostane vsakomur v reizbrisnem spominu, kdor jo je le enkrat videl in čul. Ona dela vtisk človeka, ki ima opravka z velikimi stvarmi, tako da so mu naše vsakdanje brige nezmatne in sitne zadeve. Ni pretirana sodba, ki jo je izrekel ob neki slovesni priliki župan mesta Chicaga o Jane Adamovi: «Ona je naš največji in najbolj zaslužni državljan.

III. Children's Bureau in Women's Bureau.

Izmed državnih institucij smo spoznale dva važna urada federalne vlade v Washingtonu in to: urad za zaščito dece in mladine, Children's Bureau, in urad za žene — Women's Bureau. Oba urada sta izročena ženam. Ker sta obe instituciji velikega pomena za ekonomski in socijalni razvoj zemlje in so ju izročili vodilni faktorji Amerike ženam, se vidi iz tega, da so oni popolnoma uverjeni o kvalitativni enakovrednosti žene z moškimi.

Urad za zaščito dece in mladine bi se dal vzporediti z odsekom za zaščito dece in mladine pri ministrstvu soc. politike, kar se tiče njegove pristojnosti, a kar se tiče dela, ju ni mogoče primerjati. Ameriški urad za zaščito dece in mladine je idejni vodnik vse privatne in državne zaščite dece in mladine v vseh državah Zed. držav Severne Amerike. Naš odsek pri ministrstvu soc. pol. to še ni, čeprav bi od vsega početka smel biti le to in nič drugega. Urad za zaščito dece in mladine je bil ustanovljen l. 1912. Organizirala ga je žena, Julija Lathropova in ga je tudi dolgo let vodila. Delo urada za zaščito dece in mladine je ogromno z ozirom na propagando in znanstveno raziskovanje problemov, ki zadevajo deco in mladino. Ta urad ne deli podpor, ne ustanavlja dečjih domov, nego išče le načinov, kako bi se deca in mladina fizično in duševno najboljše razvijala. Federalnim državam daje inicijativo za stvarjenje zakonov, a javnost zainteresuje za sodelovanje. Zadnji dve leti se urad za zaščito dece in mladine intenzivno bavi z dvema vprašanjema: 1.) s socijalno-higijensko zaščito in 2.) z otroškim delom. Socijalno-higijenska zaščita ima namen, da zniža umrljivost dece v prvi, najbolj opasni življenski dobi in prične že pri zaščiti noseče matere. Urad je zbiral skozi 10 let statistične podatke o umrljivosti dece v prvi življenski dobi in ves ta čas hkratu proučeval ekonomske pri-

like, ki povzročajo v največji meri umrljivost. Na tej bogati izkušnji je pričel sedaj z velikopoteznim propagandnim delom, h kateremu ni pritegnil le vse federalne države, temveč tudi vsa privatna društva, ki se bavijo z zaščito dece. Iz načina, kako se loti Amerika dela, ki bo imelo dalekosežne posledice, se vidi, kako skrbno pripravlja svoje akcije.

Enako je tu s problemom otroškega dela. Več let je zbiral urad podatke, a lansko leto je stopil z materijalom pred javnost in zahteva, da se ameriški ustavi doda amende-ment, ki bo prepovedoval delo za mladino do 16. leta. Pri tej akciji jo izredno podpirajo ženske organizacije, predvsem liga volilk.

Urad za žene vodi gđč. Andersonova, ki se je povzpela od preproste fabriške delavke, ki ni imela druge izobrazbe kakor osnovno šolo, do tako uglednega mesta pri zvezni vladi. Do tega mesta se ni povzpela s protekcijo, temveč s trdnim in vztrajnim delom, s samovzgojo. Urad za žene je bil ustanovljen v juliju 1918. l., eno leto in tri mesece po vstopu Amerike v svetovno vojno. Namen uradu je, da izvede kar najbolj-sežnejšo zaščito delovne moči žene, da jej uredi delovni čas, da proučuje ekonomske razmere delovne žene in da jo vzgaja. Nad 8 in pol milijonov žen je zaposlenih v ameriških podjetjih vseh vrst. Od teh je nad 2 milijona poročenih. O zaposlitvi poro-čenih žen se v ameriški javnosti mnogo razpravlja, pro in contra. Urad za žene je v svojem programu za l. 1925. posvetil posebno pažnjo temu problemu in ga vsestransko raziskuje.

Prav tako kakor urad za zaščito dece ima tudi urad za žene le idejno nalogo, in sicer zelo težko. Urad insistira na to, da bi se uvedla enaka socijalno zaščitna zakonodaja za žene po vseh 48 državah, ki imajo sedaj najrazličnejše določbe o delovnem času, o zaposlitvi itd. V svojem poročilu za l. 1924. pravi gđč. Andersonova, da se delodajalci odtegujejo izvajanju socijalno zaščitnih določb na ta način, da selijo svoja podjetja v države, kjer je ta zaščita slaba ali je sploh ni, in zato je edina rešitev enotna zakonodaja. Nekatere ameriške države imajo dovoljen 8-urni delovnik, teh je le 9, a nekatere imajo celo 12-urni delovnik. Tudi nočno delo žen ni regulirano, ker le 16 držav ima striktno prepoved nočne zaposlitve žen.

Čeprav velja Amerika kot eldorado kapitalizma in kapitalistične eksploatacije in je tudi to v resnici, vendar vidimo pri ameriški vladi resno stremljenje, da z zakonitimi sredstvi zajezi izkoriščanje. Temu namenu služita tudi urad za zaščito dece in urad za žene.

IV. Drugi vtisi.

Opisala sem Vam one ameriške ustanove, ki so napravile na nas najglobokejši vtis. Spoznale smo za čas našega kratkega bivanja v Ameriki še druge naprave, ali mislim, da je koristnejše spoznati najboljše bolj natančno, kakor pa površno pregledati mnogo stvari. Pripomniti pa moram to, da so bile ameriške žene, s katerimi smo prišle v dotiko, neizmerno ljubeznive z nami in so nas vsepovsod najbolj gostoljubno sprejele. Pri pose-etu Jane Adamsove, ki nam je priredila obed v Hull-Housu, smo spoznale profesorke s čikaške univerze, ki so nas za prihodnji dan povabile na univerzo in nam jo razka-zale; tamkaj smo se seznanile tudi z Julijo Lathropovo, organizatorko državne zaščite dece in mladine v Ameriki. Julija Lathropova nam je pripravila pot, da smo prisostvo-vale razpravi v mladinskem sodišču, kjer je bila sodnik žena, gđč. Barthelmy. Gđč. Barthelmy nas je po končani razpravi sprejela še posebej in nam razložila svoje delo. Bile smo gostje še v drugem čikaškem settlementu, v takozvanem univerzitetsem settlementu, kjer nas je iznenadilo, da je bil settlement poln slik čehoslovaškega sli-kaarja Uprke. En dan smo bile gostje gospe Campbellove v Pittsburgu, ki je bila več let z ameriško misijo v Beogradu in je velika prijateljica naše zemlje. Gospa Campbel-lova ima krasno zbirko fotografičnih posnetkov pokrajinskih lepot naše zemlje in je

imela v Ameriki že mnogo predavanj o Jugoslaviji. Skratka, kjerkoli smo bile v Ameriki, povsod so nas sprejeli s takšno iskrenostjo, kakršne se nismo nadejale.

Na kraju mojega poročila hočem opisati na kratko le še naše srečanje z našimi rojaki, ki živijo v Ameriki. V Chicagu in v New-Yorku smo imele priliko, da se nekoliko upoznamo z njimi. Srbi, Hrvati in Slovenci imajo v Ameriki svoje organizacije in svoja društva. Vsi naši ljudje v Ameriki se živo zanimajo za prilike v domovini in v mnogih od njih je velika želja, da bi se vrnilo in da bi v domovini uporabili vse ono, kar so pridobili v Ameriki. Čule smo seveda tudi njihove tožbe na domovino in vsi so obžalovali, da ne umemo obdržati z njimi krepke zveze. Pri starejših naših izseljenikih je nacionalna zavest jaka, mladina se pa hitro amerikanizira in na žalost pozablja tudi že svoj materni jezik. Najbolj smo bile zaprepaščene, ko nas je nagovorila tajnica nekega jugoslovenskega društva v angleškem jeziku in se oprostila, naj jej tega ne zamerimo, ker slabo govori svoj materni jezik. Zapazile smo tudi to, da naši ljudje v Ameriki govorijo med seboj angleško, a ne v materinem jeziku. Povpraševale smo seveda po vzrokih tega pojava. Odgovorili so nam, da morajo v službi govoriti angleško, da pohaja deca tamkajšnje ameriške šole in da jim je vsled tega občevanje v angleškem jeziku prikladnejše. Težko je ugotoviti, koliko krivde nad odtujitvijo zadene nas, koliko njih. Toda fakt je, da bomo imeli čez nekaj decenijev v Ameriki popolnoma amerikanizirane Jugoslovence. Slovenska podporna jednota, ena izmed največjih naših organizacij v Ameriki, izdaja že sedaj mladinski list, ki je pisan na pol v slovenščini, na pol v angleščini. In predsednik te organizacije, ki izdaja tudi dnevnik, nam je zatrjeval, da bo čez kakih 20 let tudi njihov list moral izhajati v angleškem jeziku, ker ne bo nikogar več, ki bi razumel slovensko. K temu brzemu amerikaniziranju doprinašajo mnogo ameriške šole, ki nekako nasilno delujejo na asimilaciji izseljenikov. V šolah se proslavlja Amerika kot najboljše urejena država, kot najbolj svobodna zemlja itd. in potem ni čudno, ako deca, ki čuje leto za letom takšne slavospeve Ameriki, polagoma pozablja svoje poreklo. Poudariti pa moram to, da ta fakt našim starejšim ljudem ni po volji, a boriti se ne morejo z uspehom proti amerikanizaciji, ker so ekonomske razmere silnejše kakor njihova volja in ker jih morda res podpira domovina premalo. Predvsem bi bilo potrebno, da bi imeli naši izseljeniki tamkaj, kjer živijo kompaktno, šole s prvovrstnim našim učiteljstvom, kakor jih imajo n. pr. Čehi. Naši ljudje so nam pripovedovali, da češka mladina, ki se je že rodila v Ameriki, govori tako izvrstno svoj materni jezik, kakor da bi bila vzrastla v domovini. Čehi so tako nacionalno zavedni, da imajo n. pr. v Chicagu celo dve svoji pokopališči.

Oni naši ljudje, ki živijo že desetletja v Ameriki in ki so si tamkaj ustvarili dobro existenco, so vendar še polni hrepenenja, da bi se vrnilo v rodno zemljo. Amerika jim je prej ko slej tujina in v dnu svoje duše molijo: «Domovina, ti si kakor zdravje».

Po mnogih letih. (Ksaver Meško.)

Tod sem hodil v svojih mladih dneh,
srečo v srcu, žgoč plamen v očeh.

Danes hodim iste poti sam,
sanj nekdanjih skoraj me je sram.

Tiho, srce! — Ogenj vsak zgori,
sen najlepši čas samó trpi.

Tisoč lepih sanj je z mano šlo,
tisoč upov pelo mi sladkó.

Ker se nič od njih spolnilo ni —
kaj zapeklo me je to v oči?

Bile sanje, bila je mladost —
naj odpoved tiha bo starost!

O dolžnostih starišev. (Gizela F.)

(Konec.)

NASVETI

Otrok je radoveden. Otrok je vedoželjen, njegov razum se razvija, zato stavi celo verigo vprašanj na mater, na očeta. Ko vsrka pridobljeno znanje vase, premišljuje, a vedoželjnost še ni potolažena. Taki razgovori so otroku potrebni, toda često so združena vprašanja s preveliko radovednostjo. Ni prav, da so otroci preradovedni, zlasti ko segajo vprašanja preko njih razsodnosti. Ni pa tudi prav, da v takem slučaju otroka osorno zavrnamo. Odgovori naj slonijo vedno na resničnosti, da se otrok ne navaja k laži. Ko mu ne smemo in ne moremo dati odgovora, zavrnamo ga s pripombo, da mu vprašanje pozneje enkrat raztolmačimo.

Otrok je gizdav in domišljav. Kdo vtisne otroku tak pečat? Mati, ki že dveletnega otroka oblači v svilo, ga spreminja v igračko polno čipk in trakov ter takšnega kaže občinstvu, da ga občuduje. V svoji naravi je otrok priprost, a stariši ga tirajo od te priprostosti do domišljavosti. Pravi čut do lepega otopi že v otroku, a zato išče nadomestila v ponarejeni lepoti. Gizdavost v katerisibodi obliki je sovražnica vzgoje. «Ako so otroci ponosni na naslove, na stan, na bogastvo starišev, na lepo obleko, na odlikovanje v šoli ali na telesno spretnost (telovadni nastopi) itd. pokažejo le, da je njih inteligenca zastrupljena in nesprejemljiva za dobro in plemenito. Predstavimo si deklico, ki si domišljuje, da je lepa, da je njena obleka elegantna, kako se ob takih mislih uduši vsa njena duševnost kot ogenj iz mokrega dračja, mesto da bi bil plamen njene duševnosti raven, krepak in čist.

«Gizdavost in domišljavost je najčešče posledica slabe vzgoje, zato ne hvali otroka zbog njegovih spretnosti. Če otrok lepo riše ali lepo poje, ga stariši hvalijo, celo otrokovo gizdavost, prebrisanost, pri dečkih telesno moč, pri deklicah lepoto oči in las občudujejo nespametni stariši. Vsled take vzgoje postanejo otroci domišljivi in nizkotno misleči.» (A. Stolz.) Tudi obdarovanje ob raznih prilikah, zlasti pri telovadnih tekmah ni umestno, ker se uduši pravi smoter telesne telovadbe v stremljenju za prvenstvo. — Omeniti moram še plese otrok. Kakšno tekmovanje v oblekah, kakšno zavidanje — kakšne želje v malih glavicah! In dečki? Zgodaj se vadijo v kavalirstvu napram nežnemu spolu. Vse prav, a kdo pomisli takrat, ko se vrstijo mali parčki, kje se bo končalo to viteštvo? Ti že tako moderni, povsod vpeljeni modni otroški plesi upropastijo dušo in telo naših malčkov, a vsega tega se stariši ne zavedajo, ko se radujejo ob pogledu na pestre plesalce. Kje ostaja pravo, iskreno otročje veselje? — Ne ovirajmo razvoj razuma in naravnih zmožnosti otrokovih, a ne dajmo prilike, da se razmahnejo nezdravi instinkti, ki bi zamorili zdrav razum. —

Otrok je lažnjiv. Po mnenju raznih pedagogov se lažnjivost podeduje in vzgoja jo lahko podpira ali pobija. Ta trditev odgovarja resnici, a stariši ne pomislijo, da kaznujejo svojo lastno lažnjivost, ko otroka zasačijo na

laži in se zbog tega jezijo nad otrokom. Toda ni vedno ta vzrok, da je otrok lažnjiv. Amerikanski raziskovalec otroške psihe Stanley Hall razločuje več vrst laži z ozirom na nje izvor. Pravi, da otrok laže iz strahu pred kaznijo. Boji se, da bo tepen ali ozmerjan. Otrok vidi jasno in sodi logično v marsičem, ko se stariši tega niti ne zavedajo. Iskreno zaupanje do starišev prepreči to vrsto laži, zahrbtnosti in nedovoljenih dejanj, a predvsem morajo stariši sami sebe nadzirati in uvaževati pregovor: «Govori in delaj, kakor misliš». Druga vrsta laži sloni na prebujni fantaziji otrokovi. Pravlјice in pripovedke so vedno izvor fantazije in otrok, ki živi v kraljestvu pravljic — saj mu jih mati pripoveduje ali bere — kaj rad opisuje reči in dogodke, kakor se razvijajo v njegovi domišljiji in ne kakor jih je opazoval v realnosti. Te laži so nedolžne. Otroka navajamo k resnicoljubnosti, ako ga opozorimo, naj opisuje dogodke, kakor jih je v resnici opazoval. Da pride mati v okom fantastični laži, naj se sama prepriča o resničnosti dogodka. — Često laže otrok iz egoizma. Boji se, da bi mu stariši kaj odrekli; da se mu izpolni želja, se zateče k laži. — Heroične laži so bolj redka prikazen: otrok laže, da druge reši kazni, da prijatelju pomaga iz zadrege. Otroške laži niso torej nevarne, a vendar jih moramo zatreti v kali, da ne pridejo otroku v navado. Odkriti značaji se ne zatekajo k laži. Foerster pravi: «Kdor izgovarja besede, ki ne odgovarjajo njegovemu znanju in ki niso krite po dobri vesti, ta cepi svojo osebnost — zato se instinkt po ohranitvi značaja brani izgovarjati neresnico». Navajajmo otroka k prostodušnosti. Kdor odkrito priznava svoje mišljenje, ne da bi se oziral na posledice — seveda, ne da bi hotel namenoma koga žaliti z resnico — pridobi na ugledu. Otroka, ki prizna prostodušno slabo dejanje, ne kaznuj nikdar tako strogo kot otroka, ki skuša zagovarjati svoje napake in se hoče tako izogniti kazni.

O t r o k j e k r u t. Neprijetne skrbi in težke misli vstajajo materi, ko vidi, kako trpinči njen sinček metuljčka, ki ga je ujel, kako zaveže ptička za nožico, in se veseli ob pogledu na ubogo živalico. Krut je tak otrok, trdosrčen in veseli se celo takrat, ko žali mater ali prijatelja. Ta lastnost je prirojena in dolžnost vzgojiteljice je, da jo iztrebi že v nežni dobi. A kako? Predvsem morata dati zakonca sama otroku lep vzgled; prizadevanje srčne bolesti drug drugemu je neumestno, je kruto, zato se ne smeta žaliti zakonca, da ne preide veselje do trpinčenja na otroka. Če je otrok krut po naravi, izvršuje neusmiljena dela, ker se ne zaveda, da dela slabo. In stariši, ki ljubijo bližnjega, sočustvujejo z njim in vršijo svojo nalogo na karitativnem polju, vplivajo na otrokovo čustvovanje. Vzbučajmo v otrocih tudi ljubezen do živali in narave, tedaj ne bo imela krutost v njih srcih mesta. Kajti «kdor ceni rosno kapljico, ne izvabi iz človekovega očesa solze.» Nežnost, vljudnost, dobrosrčnost napram vsakemu človeku, tudi napram služkinjam in revnejšim slojem, to so lastnosti, ki dvigajo človeka do plemenitosti. Kdcr jih upošteva, živi v svojo srečo in v srečo drugim, a nepopoljšljivi trdosrčneži naj doživijo zasluženno kazen.

Otrok je jezljav. Kaj radi se otroci prepirajo med seboj, a premnogokrat kvari v družinskem življenju jezljav otrok dobro razpoloženje. Slabo vzgojeni otroci se stepejo, telesno šibkejši podleže, a zmagovalec, telesno močnejši, se veseli svoje zmage. Koliko takih pretepov je po ulicah, po dvoriščih, kjer mrgoli otrok brez varstva kot v mravljišču. Zakaj se prepirajo otroci med seboj in kje leži vzrok prepиров? Dva pijanca razgretih možganov se spreta radi ničevega vzroka; ker nimata razsodnosti, da bi se mirnim potom sporazumela in pobotala, sežeta po steklenicah, stolicah, pa tudi po nožu. Tu je povzročilo brezpomemben prepир vino in nerazsodnost mišljenja. Dve ženski se spreta radi opravljanja, nevoščljivosti ali ljubosumja. Nezrele, neolikane se celo zlasajo; zbadanja, zmerjanje, ki jim je v navadi je maščevanje, ki ne prinaša koristi, pač pa razkrinka plitvost značajev. Konec prepira je ali sprava (če ni navidezna, je blagodejna) ali nadaljevanje sovraštva, ki razjeda v človeku, kar je dobrega. — Dva učenjaka se spopadeta literarnim potom. Gre za določitev, katere ideja je boljša in zanesljivejša. Taki prepiri se često vlečejo kot veriga, ki povzroča obilo šuma — a obrodijo tudi obilo sadu na idejnem polju, ker bistrijo duhove. — Ni torej človek jezljav, ki kritikuje, išče in razkriva, ako stremi po izboljšanju razmer in ako slonijo izvajanja na prepričanju. Jezljav je oni človek, ki hoče vedno in povsod prodreti s svojo voljo in tudi takrat, ko je v zmoti. Taka narava pri odraščanju človeku ni prijetna in ne da se omiliti, zato so taki ljudje vobče nepriljubljeni. Lažje je krotiti jezo otrok, ki je navadno izbruh temperamenta, težje pa in skoro nemogoče, če je posledica pijančevanja starišev. V poštev pride spočetje, nosečnost in dojenje otrokovo. — Če se otroci prepirajo in se ne morejo pobotati, ne prestriži prepira, pač pa vprašaj po vzroku, preišči zadevo in pouči male, kako žalostno je, ako se vsled osebnih prepиров krši prijateljstvo, in kako nizkotno je, ako se napadajo v prepiru duševno šibkejši tovariši. Če je otrok nadarjen, se razvije šele tedaj v popolnega človeka, ko združi nadarjenost s plemenitostjo značaja, ki se razodeva v pravilnem postopanju napram manj nadarjenim, duševno šibkejšim in starejšim ljudem. Najlepša šola pa je lep vzgled. Prepiri v družini prav slabo vplivajo na vzgojo otrok, zlasti če jim ne sledi sprava in odpuščanje.

Otrok je požrešen. Otrok se ustavi pred oknom slaščičarne, si ogleduje slaščice in si jih zaželi. Odrekanju navajen otrok pojde mimo brez zlih posledic — mogoče je slišen kratek vzdih —, a ne tako razvajen in požrešen otrok. Če mati takšnemu otroku ne ugodí, tolče z nožicami ob tla in kriči. Za okolico se niti ne zmeni in za opomine materine, ker vidí le vabljive sladkorčke. Naj mu lí tedaj kupi mati zaželjeno? V zadregi je, ker se vede otrok na cesti nespodobno. Če mati otroku ugodí, se ponovi tak slučaj še katerikrat. Tiranček si pač zapomni, da zmaguje z jokom in krikom. Jok mu je orožje, ki ga izrabi vsakokrat, ko hoče nekaj doseči,

zlasti takrat, ko so mu oči lačne. Mati, ki si ne ve kako pomagati, vse pokrije pred takim otrokom in to le zato, da ne bi zbudil s prošnjami in jokom materinega usmiljenja. Take solze ne smejo ganiti materinega srca. Otrokovo požrešnost je treba zatreti v kali, sicer gorje nenasitnemu želodčku! Gorje otroku, ako se ne zastavi njegovim željam pravočasno jez. Že z mladega se mora privaditi odrekanju, da ne bo suženj lastne volje, zato ne sme vsega, kar vidi, zahtevati. V takem slučaju ostani mati stanovitna kljub joku in krikju. Otrok imej ob določenih urah zadostno količino priproste a tečne hrane in le v izjemnih slučajih, n. pr. ko izvrši kakšno delo posebno lepo ali pa iz lastne volje, tedaj mu privoščimo tu pa tam priboljšek, vedno pa ne, sicer se na to privadi. Red v jedi in odrekanje, to je najboljše zdravilo za požeruhe, predvsem pa veljaj pravilo: stariši sami morajo dajati otroku lep vzgled v odrekanju.

Otrok je nevoščljiv in zavisten. Če mati z večjo skrbjo streže enemu otroku, ker je bolan ali šibkejši, tedaj se čuti drugi otrok užaljenega in zapuščenega. V njegovi duši vstaja mržnja do brata: nevoščljiv mu je. Če je sosedno dekletce bogatejše oblečeno, se vzbudi v hčerki zavist in zahteva od matere, naj jej kupi lepo obleko. Zavist ni zdrava, ker žene marsikaterega v pogubo, a je tudi nelepa lastnost in matere bi jej morale posvečati veliko pozornosti. V kali naj jo zatrejo, da se ne razpase v otrokovem srcu. Nevoščljivost je vedno v zvezi s sovraštvom, izvira iz notranje nezadovoljnosti in se porodi ob spoznanju, da se drugemu bolje godi, ali ob odkritju, da je bližnji po duhu in zmožnosti sposobnejši. S tem spoznanjem se mu istočasno vzbudi želja srečnejšemu škodovati in posedovati ono, kar sedaj nima; zadostiti hoče tudi zavisti na podli način, da krade srečnejšemu ali sposobnejšemu čast, z namenom, da mu povzroči škodo in ž njo bridkost. Foerster pravi: «Pojav nevoščljivosti mora vzgojitelj vzeti zelo resno, kajti s to napako se vzbujajo v otroku še druga nizkotna čustva, ki zamorijo dušo, ako jim prepustimo svobodno rast.» — Schopenhauer trdi: «Nevoščljivost občutiti je človeško, a škodoželjnost gojiti je hudičevo.»

Nevoščljivost in škodoželjnost, ki se bere človeku na obrazu, v pogledu in v govoru, je pogrešek, ki se ne da iztrebiti, ko je že v navadi. Škodoželjen človek je v svoji notranjosti zelo nesrečen, njegova duša ne najde pokoja. Značajnosti ne pričakujemo od njega, ker želja, uničiti drugim srečo, ga tira do nečednih dejanj in zahrbtnosti.

Tudi pri duševno močnih ljudeh zasačimo često nevoščljivost, ki pa ni združena s škodoželjnostjo in vzpodbuja nevoščljivca le k delovanju. A plemeniti ljudje ne iščejo vzpodbude in veselja do dela v tej nelepi napaki. Ti delajo zavoljo dela samega, ker vodi jih stroj duha, ki se ne prestando prenavlja in razvija.

Omenila sem, da je brat bratu nevoščljiv. V družini je toraj zibelka te napake. Kako jo iztrebiti? Ali je prav, da mati ne deli vedno vsem

enako, da je včasih napram enemu otroku dobrotljivejša? Da, saj se tako priučijo drugi otroci odrekanju in požrtvovanju. Toda ne hvali in grajaj ob nepravem času in ob nepravi priliki, ker le tako vzbujáš v otroku nevoščljivost. Ne ponižuj otroka pred drugimi, a tudi ne povzdiguješ ga zavoljo talentov, vzbujaj pa v njem prostodušnost. Kar zna, naj le pokaže, a ne da bi se bahal s svojim znanjem. Vzbujaj v otroku zmisel za idealnost in prepreči površno opazovanje in spoznanje ljudi in reči ter površno, pre-naglo sodbo. Pokaži otroku nizkotnost nevoščljivosti ob raznih življenjskih prilikah. Tedaj spozna sam, da v srcu idealnega človeka ni prostora za nizkotna čustva šibkih duhov.

Otrok je len. Po naravi je človek delaven; to opazimo zlasti pri zdravem otroku. Njegov duh je ukaželjšen, zato ne miruje nikdar; vse hoče vedeti in videti, a tudi njegovi udje so kot živo srebro. In vendar opazimo pri mnogih otrocih duševno in telesno nedelavnost, ki jej pravimo lenoba. Če pri najmanjšem, nenapornem delu otrok omaguje, je iskati vzrok v otrokovem organizmu. Telesna bolezen povzroča tudi duševno nedelavnost, ki je le posledica telesne šibkosti. Tu je treba zdraviti telo. Prava lenoba je znak duševne šibkosti, ki je včasih že krvno podedovano zlo. Lenoben otrok ne kaže pravega zanimanja ne pri učenju in ne pri igranju, ker ne misli in ne dela z veseljem, izvršuje vse le polovičarsko in ne vztraja zlasti pri napornem delu. Dočim se duševno in telesno zdrav otrok poprime dela iz lastnega nagiba, bodisi ker hoče posnemati druge ali ker sledi svoji fantaziji in lastni pobudi, se len otrok ogiba vsakemu duševnemu naporu, ne zanima se za novosti in zanimivosti. Ker rad vidi, da drugi mislijo in delajo zanj — če n. pr. ne izvršuje otrok sam naloge ali naloženega mu dela — ne razvija lastne duševne in telesne zmožnosti, zato ostane nesamostojen.

Da se v otroku ne razpase lenoba, ta divje rastoča rastlina, ne podpiraj otroka pri delu, ki ga lahko sam izvrši, sicer se ne vsposobi za samostojno mislečega in delavnega človeka. Če ne vztraja pri delu, pri učenju ali pri igri, ne prizanašaj mu, da ne postane vihrov, površen, nezanesljiv. Ker je delo le posledica duševne energije in svežosti, ne sme biti otroku delo v breme, zato moramo prirojeno ljubezen do dela v otroku pravočasno razvijati in gojiti. Mati mu daj zato prilike pri vsakdanjem delu. Neobhodno potrebno pa je nadzorstvo. Kar otrok pogrési, naj sam popravi. Zelo koristno je, da vrši vsak dan kakšno neprijetno delo, da se mu utrdi volja, ki je najboljša obramba, da se ne ugnezdí v otroku lenoba, ta težko ozdravljiva in škodljiva bolezen.

Kakor mora mati-vzgojiteljica skrbeti, da iztrebi že v zgodnji mladosti v otroku slaba nagnjenja, tako mora istočasno vplivati na razvoj dobrih nagnjenj in duševnih zmožnosti, na razvoj čustev in dobrosrčnosti. Vsakdanje življenje nudi pač mnogo prilik zato, le uporabiti jih je treba. Važna vzgojna naloga je krepitev volje, kajti le človek s trdno, krepko

voljo doseže svobodo, ki ga dviga do pravega dostojanstva. Lhozky pravi: «Ko se otrok rodi, je duševno in telesno nesvoboden. Otresti se mora tega suženjstva, a pomagati mu morajo pri tem stariši. Ko napravi otrok prvi korak brez pomoči, tedaj se telesno osvobodi, ker ne rabi več opore. Tudi njegova duša se mora osvoboditi, a rabi mnogo skrbnejše opore kot telo. Stariši so poklicani, da vodijo to dušo, dokler ni oblikovana do zrelosti. Prvi in važni pripomoček, da se otrckova volja okrepi, je ubogljivost. Neubogljivost otrok, to je težka obsodba za stariše. Otrok je res povsem novo bitje, a njega duh je neveden, brez izkušenj, zato se mora ukloniti močnejšemu duhu, volji starišev in vzgojiteljev in to do svoje zrelosti.» — Premnogokrat se zgodi, da hoče otrok zagospodovati nad voljo starišev. Navidez je neupogljiv, a gorje roditeljem, ako so takrat prešibki, ako se uklonijo otrokovi volji. Tedaj morajo brezpogojno zmagati stariši, kar je le v srečo otrokovo. Le enkrat da zmagá otrok, je že mnogo izgubljenega.

Z dovršenim šestim letom mora biti uravnana pot za nadaljno vzgojo in krepitev otroke volje. Kdor pridobi s šestim letom otrokovo voljo, zadobi udanost in zaupanje dvajsetletne hčerke in zrelega mladeniča.

Vzbujajmo v otroku ljubezen do narave, opazujmo ž njim nje lepoto in tudi vse posameznosti. Bolj vzljubi otrok zrak, solnce in travo kot igrače, ki so slabo, neokusno nadomestilo naravnih predmetov; otrok se jih kaj kmalu naveliča in pokvari. Oskrbimo mu raje pastelnih svinčnikov in zvezek. Otrok naj rad riše; začetni obrisi so brez prave oblike ali le slabo začrtan predmet, vadita se pa vendar roka in oko. Tudi slike naj opazuje otrok, naj jih primerja v duhu z naravo in naj jih po možnosti prostoročno preríše, tako pridobi ljubezen do dela in bistrost duha. Pripoveduj otroku pravljice in pripovedke. Da se prepričaš, koliko si je zapomnil, naj začrta v zvezek potek pravljice.

Da si pridobi otrok besedni zaklad, uči naj se raznih pesmic na pamet. Težje besede naj mu mati ali oče razloži, včasih naj pa sam razmišlja njih pomen. Kar pridobi otrok na umu v predšolski dobi, mu je le v korist, zlasti dandanes, ko bi morala biti sleherna mati otroku ne le vzgojiteljica, temveč tudi učiteljica.

Otroku dovoli v zgodnji mladosti čim več prostosti, giblje naj se na zraku v družbi drugih otrok, a ne daleč od tebe, da ga lažje slišiš in opazuješ. Ali je prav, da otroku skrbno zbiramo družbo? Foerster je mnenja, da vpliva dobro vzgojen otrok blagodejno na otroka iz revnejše hiše, ki ni deležen dobre vzgoje. Ne svetujem s tem, naj pošiljajo matere svoje otroke na cesto, a vendar priporočam, naj jim ne izbirajo tako natančno družbe. Več dobrega napravi mati za vzgojo svojega sina in drugih, bolj zapuščenih otrok, ako jih opazuje, odkriva njih napake in potom lastnega otroka vpliva na vzgojo njegovih tovarišev, kot pa mati, ki izolira svojega ljubljenca.

Klic delavske žene. (Tončka Č.)

Izmed vseh slojev človeštva je — bodisi v ekonomskem ali duševnem oziru — na najslabšem stališču delavstvo, te ali one panoge. To njegovo mizerno stanje se še poslabša ob strani žene, ki z že itak tako malo moževu plačo ne zna gospodariti pravilno in s svojim napačnim gospodinjstvom zavede družino dostikrat naravnost v obupen položaj.

In kje iskati krivce, kateri po mojem mnenju ne odpadejo na delavstvo (izvemši one, ki se ne zavedajo tega) in njegove žene, ampak tičijo drugod, in te moramo privleči na dan, da lahko konstatiramo pravo stanje delavske žene. To lahko dokažemo s primerom:

Delavsko dekle, ko spolni 14. leto svoje starosti, mora v tovarne ali k rudniku, da se lahko preživi, ker oče ne more več skrbeti za njo. Pri podjetju izkorišča njeno delovno silo podjetnik tako, da mu za njegov dobiček najbolje služi. Pri tem delu daje in izčrpava mlado dekle uso svojo mlado energijo, zlasti ker mora paziti, da izvrši delo popolnoma po volji podjetnika, drugače jo ob današnji brezposelnosti odslovi; ono energijo, katero bi morala v prvi vrsti posvetiti nauku praktičnega gospodinjstva, za katerega pa je po dnevnem delovnem času nesposobna. V tem stanju nadaljuje svoja leta in živi tako samo za podjetnika. Če se pa omoži, je nesposobna za ono, za kar mora delavska žena oziroma mati imeti največ naobrazbe, največ smisla.

In v takem stadiju so danes delavske žene, ki v poznih letih iščejo izhoda iz svojega mizernega stanja, a ga ne najdejo.

Vprašajmo se: kdo je kriv temu? Odgovor je kratek: Oni, ki ne dajo posamezniku toliko zaslužka, da bi lahko sebe in svojo družino pošteno preživiljal, oni, ki ne dajo brezplačno prepotrebnih strokovnih šol za ženske poklice, oni, ki indirektno postavijo 14 let staro dekle kot žrtev svojega dobička.

Kaj hočemo me žene, predvsem me delavske žene? Nečemo moških stolčkov, ampak hočemo znanja, zlasti strokovnega znanja za naš ženski poklic. Hočemo brezplačnih ženskih šol, da si bodemo potom izobrazbe skušale lajšati svoje bedno stanje. Hočemo širšega obzorja na našem polju, hočemo vseobče znanosti, seveda nam primerne, da ne bodo z nami postopali kot s sužnji.

Toda nihče se ne zmeni za nas, nihče ne uvažuje naših zahtev, zato je brezpredmetno trkati na vrata onih, ki nimajo zmisla ne volje za izboljšanje in povzdigo delavske žene.

Kadar se vršijo volitve, takrat še pride ta ali oni in nas vpraša za naše mnenje ter se izrazi, če bomo pomagale, da bo on izvoljen za poslanca ali bodisi za župana, bo sigurno delal za uveljavljenje našega prava. Ko pa pride čas, da izvrši to, kar je obljubil, ne izpregovori niti besedice.

Zato bi se morale delavske žene in dekleta strniti v žensko organizacijo, delati za njen prirastek, pripravljati se za oni čas, ko bo tudi žena imela priliko pokazati svojo moč. Delavsko ženstvo bi moralo misliti na pripravljanje obširne akcije z vsemi ženskimi organizacijami za uveljavljenje ženske volilne pravice. In zato je treba priprav, treba moči, treba časa, treba disciplinirane organizacije. Ni treba vpraševati, kdo je v vodstvu orgnizacije, saj vodstvo mora tako delati, kot zahteva članstvo organizacije, vprašati je treba samo, kako dela in kaj je že napravila v korist delavske žene. To je glavna stvar in vse je odvisno od članic. Vse moramo delati za uveljavljenje naših pravic, za zboljšanje našega položaja, ne oziraje se na versko ali politično pripadnost. Naš cilj bodi: dvigniti ženo, predvsem delavsko ženo, iz tal in jo postaviti na mesto, kjer je njen prostor.

Osnovni nauki o kozmetiki. (Dr. France Debevec.) (Konec.)

Preidimo sedaj k poglavju o pigmentih. V stanicah spodnjih slojev epidermide se že normalno nahajajo zrnca izrazito temne barve, ali tako majhna, da jih posamezna lahko vidimo šele pod mikro-kopom. Od števila teh pigmentnih zrnec so zavisne nianse v barvi naše kože (nadalje las, oči), zavise posamezni tipi v rasi: črni, rujavi, svetloplavi itd.

Na nekaterih mestih tako epidermide kakor tudi koriuma pa se v izjemnih, patoloških slučajih nabere več pigmenta. Tako nastanejo potem pege in lise različne velikosti, nadalje pigmentirane bradavice (kadar se v njih naberejo številnejša črna zrnca).

Skoro pri vsakem človeku poljubno nekje v koži najdemo lahko tkzv. l e č a s t e p e g i c e v velikosti leče ali malo večje, rujave ali bolj rumene barve. Nastanejo enkrat po rojstvu in ne izginjajo spontano. Podobne so jim mnogobrojnejše s o l n č n e p e g e, ki se pojavljajo zlasti po licih, vratu in rokah in ki tekom hladnejših časov nekoliko pobleddijo, a poleti nanovo potemniijo.

Pegaste pigmentacije nastajajo tudi v dobi nosečnosti, spremljajo razne bolezni, se razvijajo na mestih trajnega pritiska (vsled gumbov, trakov, pentelj itd.), nastajajo pod vplivom solnčnih in drugih žarkov.

Kako naj odstranjujemo takšne neljube tvorbe? Črne pigmentacije, ki se lahko enkrat razrastejo v pogubne nove tvorbe, podobne raku, je najbolje izrezati in rano nato sešiti. Pri ostalih vrstah uporabljamo jedke kemikalije, zlasti pa elektrolizo. Tudi metoda izžiganja je včasih na mestu.

Ljudje, pri katerih rade nastajajo solnčne pege, naj se čuvajo prejakih vplivov solnčnih žarkov. Dame naj zato na potovanju, morju itd. nosijo po možnosti širokokrajne klobuke s tančico in solnčnik. Pri nakupu teh kakor tudi vrhnje obleke naj se daje prednost žolti, rujavi, zeleni, rudeči barvi. Nadalje naj ti ljudje uporabljajo puder z raznimi primesmi zoper to pegavost.

Posamezne nastale solnčne pege odstranjujemo z raztopino karbolne kisline ali z vodikovim superoksidom, s katerim je treba vsako pegico posebej namazati. Kadar so solnčne pege posebno goste, je namestu metoda olupljenja, in sicer v lažjih slučajih večkrat zdrgnemo prizadeto kožo s sokom citrone, razredčeno octeno, solno kislino, v težjih slučajih pa je umestno večkratno drgnjenje s kalijevim milnim spiritom ali sličnimi in drugimi močno učinkujočimi mazili in pastami, katerih učinek z različnim načinom uporabe lahko stopnjujemo.

Včasih pa moramo terapevtično vplivati na pojave ne pigmentacij, temveč depigmentacij, nestajanja pigmenta. Najbolj izrazit slučaj te vrste je pač pojav albinizma; albini so ljudje, ki imajo kožo in lase povsem bele, zenice pa rdeče, ker skozi prosojno šarenico osvetljena rdeča mrežnica očesnega ozadja neovirano proseva skozi zenico.

Posamezne, večje ali manjše plošče kožne površine, ki so brez pigmenta, torej povsem bele, nastanejo sem in tja v srednjih letih in se zovejo vitiligo; robovi teh plošč so navadno jače pigmentirani, zato je utis takšne kožne površine tembolj učinkovit. Vzroki teh pojavov so malo poznani.

Njih zdravljenje je malo uspešno. Skušamo vsaj preveč vidne robove z že navedenimi metodami napraviti manj jasne. V svrhu stvarjanja novih pigmentnih zrnec obsevamo nepigmentirano kožo s kremenovo lučjo in predpisujemo kopeli onih kožnih delov v toplem zraku. V to svrho so konstruirani posebni aparati. — Končno pridejo v poštev kot korektura depigmentacij še pudranje, mazanje (v obliki šmink) ter tetoviranje.

Sledijo naj sedaj še nekatere manjše stvarice iz kozmetike, ki pa niso zato nič manj važne. Najprej par besed o ozeblinah. Nastajajo na mestih, ki so vremenskim neprilikam posebno izpostavljena, zlasti pri osebah, ki so bolj slabokrvne. Prva stopnja ozeblin se javlja z eritemom, kožno zarudnico, ki močno srbi in žge. Lahko nestane sama od sebe

ali pa po primernem zdravljenju. Včasih ima za posledico trajno poškodbo v razširjevanju kožnih žilic ter se zato te ozeblinske lise ob nastopu hladnejših časov ponovno pojavljajo.

Iz teh eritemov se lahko razvijejo prave ozebline, grčaste, plavordeče tvorbe, ki srbijo in žgo.

Ljudje z nagnjenjem k pojavljanju ozeblin naj ob bližanju hladnejših časov čimprej prično nositi tople, prostorne nogavice in rokavice, se sploh toplo, toda ohlapno oblačijo, obenem naj se čuvajo naglih sprememb v temperaturi. Po vstopu v toplo sobo naj ne sedajo takoj k peči, temveč naj zdrgnejo roke, lica, event. tudi noge, da žile ne otrpnejo.

Sredstev proti opisanim eritemom je mnogo, zlasti je v rabi spiranje z različnimi kisljinami (borovo kislino, svinčeno vodo, galunom itd.), alkoholom, francoskim žganjem i. dr.

Zoper ozeblin v ožjem pomenu se uporabljajo poleg imenovanih še cca vrsta drugih sredstev, zlasti kolodij in jodova tinktura. Z njimi se vsak večer namažejo prsti v podolžni smeri, potem ko smo jih v svrhu zoženja žil držali nekaj časa kvišku. Mnogokrat je treba zdravila proti ozeblinam menjavati, njih zdravljenje je sploh zelo nevhvaležen posel. Včasih dobro vplivajo nanje Röntgen-žarki in kremenova luč.

Pri neozdravljivih slučajih končno lahko uporabljamo le še — puder in šminko, da vsaj neljube tvorbe prikrijemo.

Ob tej priliki še par besed o pudru in šminki. Njih uporaba je splošno pretirana, kar seveda koži močno škoduje. Ali često le ne preostane drug izhod. Kadar se torej morajo upotrebljavati, naj bo njih sestav in kombinacija vselej takšna, da bo primerna barvi kože, nje maščobnosti, nadalje primerna svetlobi oziroma razsvetljava itd. Sestavljanje teh kozmetičnih sredstev je torej precej komplicirano in tvori poglavje zase.

Omenjamo v kratko, da porazdelimo pudre v dve vrsti: rastlinske in rudninske. Prvi dobro vpijajo vlago, toda pri nje obilici se spremenijo v lepljivo maso, ki draži kožo. Druga vrsta se uporablja bolj za pokrivanje kožnega površja in nima toliko afinitete za vlago. — Pudru lahko vselej pridevamo parfume.

Šminka se napravi takole: Lica najprej preoblečemo s tankim slojem lanolina (ali drugega indiferentnega mazila), nato se koža potrese z belim pudrom, nakar se posamezna mesta namažejo z rdečim barvilom. Seveda so tudi sestavine šminke zavisne od barve kože, svetlobe, od obsega kožne afekcije itd.

Mnogi že izgotovljeni preparati v svrhu šminkanja niso zelo priporočljivi, nekateri izmed njih so zelo strupeni.

Glede barvanja las omenimo le toliko, da je treba v svrhu odstranitve maščobe pred barvanjem las z milom in raztopino sode dobro izmiti, nadalje je potrebno kožo v bližini las namazati z indiferentnim mazilom, da ne ostanejo tam neprijetne lise. S tekočino za barvanje mažemo s pomočjo mehke krtačke lasne snopiče v smeri od gornjega konca h korenu. Po barvanju se lasje posušijo in nato namažejo z maščobo.

Nespretne roke in neprimerna sredstva koži lahko zelo škodujejo. Zato se v takih slučajih čuvaj raznih mazačev in mazačic.

Vse je tiho. (Srečko Kosovel.)

Vse je tiho: zlato solnce,
ki v dolino sije,
tiho je zeleno drevje,
ki na bregu rase.

A še tišje so stezice
te samotne, bele,
a še tišje mehke sence
od dreves ob potu.

A še tišja je sinjina
nad nedeljskim poljem,
a še tišja je ljubezen,
deklica, do tebe.

IZVESTJA

PO ŽENSKEM SVETU.

5. redna letna skupščina Narodnega ženskega Saveza v kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev je bila 18., 19. in 20. oktobra tek. leta v Skoplju. Glavni namen letošnje skupščine je bil, da dovrši reorganizacijo Saveza, započeto na sarajevski skupščini preteklo leto. Sklepi letošnje skupščine so zadostili temu namenu in upanje je, da bo imela uprava N. Ž. S. v bodočem letu mnogo lažje stališče, ker je ne bodo težila vprašanja, ki so ji bila v tem letu velika in težka briga, in da se bo vsled tega lahko posvetila z vso energijo poslom, katere ji narekuje program.

Skupščina je definitivno rešila vprašanje, komu da pripada upravljanje fonda, ki je bil ustanovljen pri Savezu l. 1922, za zaščito moralno ogroženih deklet. Akoravno je bila природа tega vprašanja tako enostavna, vendar je bila debata o fondu najbolj živahna in najdlje trajajoča. Končno je skupščina z veliko večino glasov odločila, da pripada upravljanje fonda Savezu, kar je tudi edino pravilno.

Na dnevnem redu je bilo poleg vprašanja o fondu še drugo važno vprašanje, o katerem se je mislilo, da bo izzvalo na skupščini živo in dolgo diskusijo — to vprašanje je bila izpopolnitev čl. 9. pravil, ki govori o sestavi uprave. Pokazalo se je pa ravno nasprotno; predlog o izpopolnitvi čl. 9. je bil sprejet brez debate, kar znači, da je odgovarjal pričakovanju ogromne večine društev. Po tem predlogu se uprava razširja in imajo zastopnice društev, ki so na sedežu savezovih birojev (Beograd, Zagreb, Sarajevo, Ljubljana) pravico, da se udeležujejo sej ožjega odbora savezove uprave. Ako bo tako sestavljena uprava na korist dela, bo to pokazala bodočnost.

Končno je sprejela skupščina poslovnik k pravilom; s tem je dobil Savez točnega vodnika za svoje notranje poslovanje.

Zadnji dan skupščine je bilo treba voliti predsednico N. Ž. S., ker je gospa Delfa Ivančeva, na sarajevski skupščini izvoljena predsednica, med letom odložila svoje mesto na veliko in iskreno žalost vseh v Savezu včlanjenih društev. Na skupščini v Skoplju je bila izbrana z aklamacijo za predsednico Saveza gospa Leposava Petkovičeva iz Beograda, predsednica društva Ženski Pokret in Podmladka društva Rdečega križa. Zaupanje, ki ga je dala skupščina tako eno-dušno gospe Petkovičevi, jej nalaga veliko

odgovornost napram društvom, da ga bo s svojim delom v polni meri upravičila.

Skupščina je sprejela dve resoluciji: s prvo zahteva od vlade, da posveti problemu o zaščiti dece in mladine največjo pažnjo, da zasigura materijelne obveznosti, ki jih daje zakon o zaščiti dece, in da pozove k sodelovanju z državno zaščito dece vsa privatna društva, ki se bavijo s tem problemom. V drugi resoluciji zahteva skupščina od vlade, da pozove v vse komisije, ki izdelujejo načrte za nove, enotne zakone v državi, tudi predstavnice N. Ž. S.

Drugi dan skupščine sta bili prečitani delegatijam poročili s kongresa Internacionalnega ženskega Saveza v Washingtonu. Poročilo o kongresu samem je podala Milena Atanackovičeva, poročilo o onem, kar je spoznala delegacija pomembnega po kongresu, pa Alojzija Štebijeve. Poročili sta bili sprejeti z odobravanjem in je skupščina soglasno sklenila, da se objavita v posebni brošuri.

S posebnim poudarkom je treba omeniti izredno vestno in markantno sestavljeno poročilo o delu uprave, katero je podala Milena Atanackovičeva in žela zanj zasluženo priznanje (poročilo je objavljeno v celoti v 8. številki »Ženskega Pokreta«). Iz poročila je razvidno, v kakšnem nepovoljnem stanju je bila sprejela uprava, izvoljena na sarajevski skupščini, posle Saveza. In kljub temu, da je morala prebroditi toliko neprilik, premagati toliko zaprek, je vendar delovala tudi v zmislu postavljenega si programa in je uspešno pomagala društvom pri njihovem delu.

Uprava N. Ž. S. je izdala za skupščino poročila svojih društev v posebni knjigi. Iz teh poročil se vidi, da so ženska društva izredno aktivna in da z lepimi uspehi delujejo za dobrobit naroda.

Po skupščinskih sejah so bila vsak večer javna predavanja, ki so bila izredno dobro posečana. Najinteresantnejše je bilo predavanje Milice Vlajičeve, advokatske pripravnice iz Beograda, o izenačenju moške in ženske dece v dednem pravu. Tema predavanja je bil vsled tega privlačen, ker je N. Ž. S. pričel letos poleti veliko akcijo, da se v novem državljskem zakoniku krivice, ki jih ima srbijanski državljski zakonik glede dedovanja ženskih naslednikov, popravijo. Za to akcijo Savezovo je doslej nabranih 40.000 podpisov, od teh samo v Sloveniji 30.000.

Skupščina v Skoplju je pokazala, da čvrsto napreduje konsolidacija med jugoslovenskim ženstvom in da postaja N. Ž. S. v istini najvišji in najkompetentnejši faktor

organiziranega ženstva. Gostoljubje in iskrena ljubeznivost Skopljank sta mnogo pripomogli, da je bila letošnja skupščina lepa manifestacija v Savezu ujedinjenega ženstva.

Prihodnja skupščina N. Ž. S. bo v Subotici.

Alojzija Štebijeve.

Žena in dedno pravo v Jugoslaviji. Čitateljicam je še v spominu članek o dednem pravu, ki je v veljavi po naših krajih in v Jugoslaviji. V zadnjem času se je zopet bavil s tem vprašanjem Narodni ženski Savez na skupščini v Skoplju in pa plenum kongresa Jugoslovenskih pravnikov. Poročilo o prvem zborovanju objavljamo v podrobnostih, z drugega pa le resolucije, ki se tičejo izenačenja dednega prava v jugosl. državi. V bistvu se popolnoma strinjajo z resolucijami ljubljanskega ženskega zborovanja:

«Treba da se u budućem jedinstvenom intestatnom naslednom pravu izjednače prava mužskog i ženskog potomstva.»

«Treba tako isto u specijalnim zakonima predvideti mere radi sprečavanja razprečavanja seljačkih posjeda (ev. i drugih ostavština), uvek čuvajući princip jednakosti oba spolova.»

«U tome cilju skreča se pažnja zakonodavca na ustanovu prava odkupa u korist jednog naslednika.»

HIGIJENA.

Kako nastanejo krčne žile. Krčne žile so pravzaprav nategnjene dovodnice, to so one žile, ki dovajajo v telesu obrabljeno kri zopet nazaj v srce. Krčne žile imenujejo večinoma tiste dovodnice, ki se razprezajo po gornjem delu kože. Če se vnajejo žilne stene, tedaj žila nabrekne in se nategne. To pa se godi zelo počasi in se zato krčne žile polagoma razvijajo. Razlagamo si tako: kaka zapreka ovira obtok krvi, zato v žili sami kri zastaja in napne steno žile tako, da jo stanjša in naredi neprožno, pa se radi tega ne more več skrčiti. Ta zapreka je lahko v žili sami, ali pa pritiska tudi od zunaj, n. pr. v nosečnosti. Zato trpe ravno ženske na krčnih žilah, pri moškem jih dobimo malokdaj. V nosečnosti je maternica močno povečana in pritiska na glavno deblo trebušne dovodnice ter povzroča tako zastoj krvi v vsem ožilju spodnjega života.

Krčne žile dobe ženske tudi vsled pretesnih podvezi; posebno škodljive so podvezi pod kolonom. Zato naj jih nosijo one, ki jih ne morejo trpeti pripete na pasu, vsaj nad kolonom.

Tudi osebe, ki trpe na zapestih, dobe sčasoma krčne žile. Blato, ki zastaja in se nabira v črevesu, pritiska na dovodnice v spodnjem životu in povzroča krčne žile. Tudi hemoroidi niso nič drugega kot krčne

žile v dovodnicah debelega črevesa. Nedvomno pa so krčne žile podedljiva bolezen; ne krčne žile kot take, nego šibkost žilnih sten. Če ima dovodnica preslabotne stene, nabrekne že pri malem pritisku, kar opazimo pri celih družinah.

Kako naj si lečimo krčne žile? Če so posledica podedovanih šibkih dovodničnih sten, se skoraj ne da nič pomagati. Dosedaj namreč še ne poznajo zdravniški načina, kako bi se dale nabrekle dovodnice skrčiti na normalno nategnjenje. Najizdatnejše sredstvo so pač neprestani obkladki na dotičnem udju; v to svrhu povijemo oz. obujemo nogo v gumijeve povoje ali nogavice. Nekateri povijajo nogo tudi z volnenim ali pletenim povojem; pri tem je pa treba jako paziti, da ne nastanejo na povojju gube, ki zopet pritiskajo na žile. Vsekakor je treba skrbeti za pravilno odvajanje in čiščenje črevesa; zapeka je poleg nosečnosti pač največja in najpogostejša povzročiteljica krčnih žil.

Skrbite za suho obutev! V pogostih deževnih jesenskih dneh in v blatnih zimskih mesecih moramo paziti, da bodo imeli naši otroci vedno suhe in tople noge ter ne bodo sedeli v šoli z mokrimi in mrzlimi nogami. Zato je pa treba predvsem gledati, da ne bodo čevlji raztrgani ali tako slabi, da gre mokrota vanje na vseh straneh. Za nove čevlje ali vsaj nove podplate je dobro, da jih namažemo z neslano mastjo ali z oljem; pa prav močno vdrgnimo maščobo v podplat, da bo nepremočljiv. Vsak teden namaži enkrat čevlje s kako mastjo namesto z navadnim mazilom.

Mokre čevlje se mora otrok takoj sezuti. Ako ga zebe v noge, naj si jih umije v topli — a ne vroči — vodi, nato naj se obuže suhe nogavice in čevlje. Iz mokrega obuvala pa je treba očistiti blato, tudi po podplatih, potem se natlači vanje zmečkanega časopisnega papirja in se jih dene sušiti na toplo mesto. Nikoli pa ne smeš sušiti čevljev pri peči ali pri ognjišču, ker postane usnje trdo in poka. Ako so bili čevlji jako premočeni, je treba dati vanje še drugi papir, da prej pobere mokroto. Ko se posuše, jih je treba dobro namazati z maščobo, da se je usnje prepoji in ne propušča vode.

Črez noč naj ne bodo čevlji na premrzlem prostoru, drugače so zjutraj ledeno mrzli in se v njih noga kmalu ne ugreje.

GOSPODINJSTVO.

O mastenju kuretine. Mastenje kuretine je važen del gospodinjstva. Tudi meščanke imajo priliko baviti se z mastenjem, ker dobe na trgu živo kuretino suho in če prav malo boljše, vendar nikoli ne zmastene. Zmastena se dobi v delikatesni trgovini že osnažena, ki pa zato ni tako okusna.

Tudi je v trgovini ta živež silno drag. Kmet, prekupčevalec, trgovec, transport, vse to zviša ceno do grozne višine. Vsaka gospodinja bo že našla prostor, kamor si bo postavila kurnik, velik za dve kokoši ali eno puro.

Zdravniki silno nasprotujejo mastenju perutnine. A ni drugače. Če hočeš dobro pečenko, moraš pač mastiti. In če imaš dvo-rišče za deset puranov, tistega, katerega mastiš, moraš še zapreti. Drugače se zleta in vse gre na tekanje. Kurnik imej na svetlem prostoru, da bo ptič videl vodo in če spočetka še sam rad zoblje, tudi zrnje.

Najboljše bo, da ga sama krmiš. Peska naj na dnu kurnika nikdar ne manjka. Vzemi za mastenje le tako kuretino, ki ima močne kosti, ki je velika, ki rada žre in hitro prebavlja. To se pokaže že v dveh dneh. Skuhaj kakih žgancev, zmešaj jih lahko s krompirjem, ki pa ni posebno redilen; zmešaj v žgance zrnja vseh vrst, največ pa koruze in naredi iz žgancev nekake štrukeljčke. Dobro je osoliti zaradi prebave. Ohlajene in prav majhne, za pol mezinca velike, pomakaj v mleko ali v vodo, ter jih dajaj v goltanec ptiču. Lahko mečeš tudi samo koruzo v kljun zjutraj in zvečer, pa tudi opoldne, če dobro prebavljajo. Vedno pa malo mleka povrh, to jih zmasti. Tudi surovo maslo ali mast se daje, osobito kaka slaba, ki ni več prav dobra za rabo. Nekateri ptiči spočetka shušajajo, čeprav dobro prebavljajo. To je le, ker so zaprti. Potem pa gre naprej in race, gosi, purani bodo v treh tednih zelo lepi. Kokoši, petelini in piške se v osmih dneh zelo popravijo. Če hočeš masne, dajaj mnogo zrnja in mleka, če pa ti je le do mesa, jih tudi na prostem zrediš, kuhaj moko za žgance z vodo ali mlekom. Na prostem se seveda ne bodo zmastili, le zredili se bodo. Zadnji dan pred klanjem jim operi perje in jih na snazen prostor zapri. Perje izgubi na solncu ves duh, zato ga solniči.

Če perutnino pitaš s koruzo, kani po koruzi par žličk olja, da bo koruza bolj spolzka in ti je pitanje zelo olajšano. Kuretina se izven tega od olja zelo zredi. Če pitaš s štrukeljčki, pomakaj v mleko, ne v olje. Lahko pa olja, masla ali masti v kljun vliješ z žličko.

Uši pri kokoših. Vzrok je nesnaga v kurniku. Iz tega moraš vsak teden temeljito očistiti odpadke in ga nasuti s peskom. Spomladi in v jeseni skuhajte navadnega tobaka in vse lesene deščice in palčice napojite s čopičem; tobakov duh bo ubranil kokoši uši. Stene pa prebelite z apnom. Če to redno ponavljate, ne bodo kokoši imele uši. Ušiva kokoš se klavnro drži, žre malo, ne nese nič. Če so kokoši že ušive, ponovite celo večkrat omenjeno razkuže-

vanje kurnika. Na dno med pesek natrosite s sten ali zidov nastrganega drobnega apna, kamor pocepajo uši in jih kokoši z apnom ali peskom požro in tako same uničijo uši. V času ušivosti pa jih boljše krmito.

Ptičje uši. Zoper te natrosi v kletko janeža. Če bi ga ptič pozobal, nastavi palčice iz močnih vejic španskega bezga, naredi v palčice z nožem zareze. Vsak dan se bodo uši nabirale na zarezah in tako jih lahko uničiš. M. Z.

Miši in podgane. Če jim nastavljaš strup na suhem mesu, poginejo še mački in to sosedu ne bo prav. Maček le še prežene največ teh ostudnih živali. Vzemi dva dela negašenega v prah stolčnega apna, en del moke in en del sladkorja. Vse to dobro zmešaj in nastavi v nizke prostore. Zraven daj v plitvo posodo ali na nizek krožnik vode. Miši, podgane in grili se nažro z veliko slastjo, in ker so po tem žejni, pijejo vodo, apno pa jih prične žgati in tako poginejo. Tudi zmlete orehe s kvasom jim nastavljajo, a je predrago.

Drugi način. Stolci na kamnu steklo v prah. Vzemi dva dela steklovine in del stolčnega sladkorja. Z mlekom in z rženo moko naredi malo testa ter vmešaj steklovino in sladkor. Naredi cmočke ter jih povajljaj s kako slabo mastjo. Potresi jih še s sladkorjem prav rahlo. Po tem poginejo vse miši in podgane na mestu, kjer so se gostile. Kjer pa je maček blizu, tam jih nič z mastjo ne izboljšaj. Mešaj na kamnu z leseno palico.

Pomivanje oken. Pomivaj okna, kadar je svetlo in ne sije solnce nanje. Najboljša je voda iz reke, posebno če je nekoliko topla; za drgnjenje pa rabi staro usnjato rokavico, ker ne pušča za seboj muck. Ako pa si hočeš omivanje oken sploh prihraniti, pa dobro izbriši šipe vsako jutro, dokler so še nekoliko rosne. Zanimarjene in oslepele šipe izmivaj s kredno, katero zdrobi v prah in namoči v žganju. Če pa niso preveč umazane, pa lahko napraviš kredno kašo z vodo. Za drgnjenje je najboljša krpa iz srnine kože, ker se po tem usnuje šipe silno svetijo. Lepa šipa v oknu pa je dika stanovanja.

Preproge prav lepo osnažiš s kislim zeljem, s čajevimi listi ali s kurjim puhom. Najprej dobro iztepi prah in ga izkrtači z dobro ščetko. Nato natrosi po preprogi dobro ožetega kislega zelja in nekako pometaj po njej z dobro krtačo. Za precej veliko preprogo zadostujeta 2 pesti zelja. Lahko drgneš tudi z roko, je skoraj še boljše. Rusi pa, ki popijejo toliko čaja, čistijo preproge s prekuhanimi čajevimi lističi, katere natrosijo po preprogi, dokler so še vlažni. Že posušen čaj pa namočijo v vodi

in ga ožmo. Čajevi listi osvezijo barvo in poberejo ves prah; preproga se lepo opere, ne da bi se zmočila. Nekateri čistijo preproge s snegom, toda pri tem se vendar nekoliko zmocni, ker se sneg rad taja, čeprav še tako hitro čistiš, ker se s trenjem vzbuja toplota. Tudi z ožetim kurjim perjem, ko kolješ in pariš, prav lepo očistiš preproge. Z roko valjaj perje po preprogi, da se napravijo svaljki, ki poberejo ves prah za seboj. S kurjim perjem se prav lepo očisti tudi nočna posoda in porcelanasto stranišče; v tem slučaju porabiš seveda tudi krop. Na ta način ne izgine samo nesnaga, ampak tudi smrad; zato je boljše kot luž in tudi kuriti ni treba.

Kako odstraniš madež od črnila? Raztopi klorovo apno, ki ga dobiš v vsaki drogeriji, v vodi, precedi (filtriraj) ga in shrani v temni steklenici. Če hočeš odstraniti tintni madež ali pa črko, pomoči ga s to raztopino in popij nato s pivnikom. To ponavljaj tako dolgo, da madež izgine. Včasih ostane na papirju rumenkasta lisa, ki jo izbrišeš, ako jo pomočiš z raztopino citronove kisline, ki jo tudi dobiš v prašku v vsaki drogeriji in lekarni.

Star pomečkan baržun ali pliš obnoviš tako-le: Napni ga v okvir za vezenje, pomaži ga narobe s tekočino iz pol špirta in pol vode, drži potem okvir s pravo stranjo baržuna navzdol nad vrelo sladkorno vodo in zlikaj baržun. To stori tako, da držita dve osebi okvir, ti pa drgni z vročim likalnikom nalahno narobe po baržunu.

Rumeno barvanje zaves in čipk. Gotovo je malokateri znano, da so tako malomarno odstranjene lupine pomaranč izvrstno barvilo za zaves, male prte, odeje, pregrinjala in čipke. Pomarančne olupke operi dobro v čisti vodi ter jim odstrani belo kožo, da ostane samo zgornja rumena plast. Postavi jih nato v lonec ter jim prilij toliko vode, da so pokrite, in jih nato skuhaj. Ko nekoliko časa vrejo, jih odstavi od ognja ter jih precedi, da ostane sama tekočina. Ekstrakt je gotov. Primešaj na to ekstraktu vode, in deni vanjo dotični komad, katerega misliš barvati. Pusti ga nekoliko časa notri in ga obračaj, da pride barva do vseh delov in zadobi prtič ali kar je, lepo rumenkasto (pomarančasto) barvo. Temnejšo ali svetlejšo barvo dobiš po večji ali manjši količini ekstrakta, kakor tudi če pustiš blago dalj časa v barvi.

Tudi obledelim bluzam, oblekam in rutam iz svile se na ta način osveži barva, če so bile rumene barve; če so pa bile bele, jih porumeni. Predno začneš barvati dotični predmet, poskusi barvo z malo krpo, da dobiš zaželjeno barvo. Nekatere vrste blaga rabijo več, druge manj barvila, zato moraš poskušati toliko časa, da si napraviš primerno barvo. Tako si napraviš na omenjen

način lahko sama barvo. To barvanje napravi svilnato ali blago iz čipk trdo, da je kakor novo. Ker pa ne dobiš pomaranč, kadar bi si hotela, pripravi ekstrakt za poznejšo uporabo. V to svrhu deni pomarančne lupine osnažene, kakor je bilo navedeno zgoraj, v posodico s špiritom, pokrij jo dobro ter spravi do vporabe. Za lupine od 2 pomaranč zadostuje 1 deciliter (100 gramov) špirta. Kadar rabiš, vliješ v vodo za barvanje primerno količino tega ekstrakta. Ker je pri nas dosti pomaranč, bo gotovo to navodilo marsikateri dobro došlo, da si na cenen način prenovi razne komade oblačila ali sobne opreme. **B.**

Rija na nikelnatih predmetih se odstrani tako: namaži rijasti madež z oljem in ga pusti mastnega par dni. Potem ga dobro zbriši s krpico, namočeno v salmijaku.

Nočna posoda. Najbolj higijenično bi bilo, ako bi se ljudje navadili na ta red, da bi opravili tudi po noči svojo telesno potrebo na stranišču, kakor je po vseh zavodih navada. Kdor se navadi temu, da gre na stran vsaj zvečer, preden leže, in se potem umije, ta bo imel po noči mir. Eno ali dve uri, preden greš v posteljo, ničesar ne pij, pa bo red. Kjer je v rabi nočna posoda, naj bo po možnosti čez dan na stranišču ali v kopalnici in naj ima vedno vodo ali luž, ki odvzame duh posodi. Ne imejmo posode čez dan v spalnici v omarici, ker jo tako osmradi, da je s časom ni mogoče razkužiti ne z lužom, ne s solncem, ker se duh zagriže v les. Ko jo jutraj odneseš ven, jo izperi in nalij z vodo, zvečer pa pokrito imej v sobi. Pločevinastih nočnih posod ne imej, ker drže duh v sebi in vedno smrde. Le za male otroke je pločevinasta, ker seč ni tako močan kot od odraslih ljudi, katerim se izločuje več slabih snovi. Porcelan ima tudi duh, čeprav je glaziran. Najboljša je steklena nočna posoda. Pa tudi iz aluminija, ker to lahko z vrelo vodo oribaš, ne da bi ti počila ali glazuro izgubila. V bolnikovi posodi mora biti za izpiranje karbol, ker nekatere bolezni (griža) izločujejo nalezljive bakterije po seču in odpadkih. Gostu, ki prenoči, pa se vedno daje nočna posoda v spalnico.

KUHINJA.

Kuhanje krompirja. Krompir mora biti ves čas pokrit tako, da niti para ne bo mogla izhlapevati. Za kuhanje krompirja bi morala biti posebna posoda z vijakom na pokrovu, napolnjena le do polovice z vodo. Krompir, ki je kuhan bolj v pari kot v vodi, je najboljši. Celo če lupiš kuhan krompir, naj ne bo več odkritega kot le tisti kos, katerega lupiš. Skuhaj ga tako ob uri, da ne bo nič postan. Tak krompir je mnogo boljši od onega, ki ga je kuhala neuka go-

spodinja. Če si kuhala olupljenega, kar stori le, če ne moreš drugače, pa s to vodo zalivaj prikuhe; golaž, zvečer močnik, žgance, kašo, vse to naj bo zalito z opoldansko krompirjevo vodo, ker je mnogo redilnejše in krepkejše. Če krompirjev krop stoji par ur, to nikomur ne more škodovati. V goveji juhi pa ne dajaj krompirja, ker juho skali, ampak le en olupek, da povzame surovomesni okus in juhi da nekoliko barve. Novemu krompirčku daj v krop kumine, ker drugače rad napenja ali povzroča bolečine. Kumina mu da dober okus.

Čebula za zimo. Čebulo, osobito šalote, je treba spraviti na suhem prostoru, kjer ni nevarnosti, da pozebejo. Ne smejo biti na vlažnem prostoru ali v zaduhli omari, ker tam gnijejo. Najboljše je v sobi blizu peči. Ker po mestu to ni v navadi, naj vise prosto na zraku. Podstrešje je le do mraza. Če so položene, jih je treba prekladati, sicer splesnijo. Če je čebula mokra, jo je treba najprej na solncu presušiti. — Iz zemlje se jemlje le ob solčnih dneh; najboljše zjutraj, ko rosa izgine, ne pa opoludne pod vplivom solca. To velja za vso kuhinjsko zelenjavo. Kar jim solnce na dobrih snoveh odvzame, to jim dobrotelost noči vrne. Tudi za sadje velja to pravilo. Posebno pa še za solato.

Zimska endivija. Vzemi jo iz zemlje še pred jesenskim adventnim mrazom, da ne pozebe. Spravi jo v zemlji ali pesku v kleti in se ti bo ohranila do spomladi. Korenina naj bo pokrita, le krona je prosta. Klet mora biti suha — ne preveč topla ali vlažna. Prostor v sredi kleti je najboljši. Vsako posebej posuj in tako ti ostane nenagnita in trda. Naložiš jo lahko v več vrst visoko, le da jo do krone, tri dele rastline, zasuješ. Krona naj bo prosta, da prodira zrak in ogljik.

Telečja obara. V telečjo obaro ne dajaj prav ničesar kot moko, sol in prav malo limonovega soka. Tako je najfinejša. Gospodinje, ki telečjo obaro izboljšujejo z zelišči, dišavami ali čebulo, se mi zde kot najnavadnejše kuharice, ki so se učile na predmestni krčmi, ali pa so to samouki, ki ne vedo, kaj je zares fino. — Še finejše je za teletino surovo maslo kot mast. Ajdovi žganci se k temu receptu najbolj prilagajajo. Potrosi jih s praženimi kruhovimi drobtinami.

Grisov cmok. 1 deciliter grisa zakuhaš na 2 decilitra vode in ohladiš. Med tem umešaj 7 dek surovega masla, 2 celi jajci in 2 žemlji, katerima moraš pa prej ostrgati skorjico in jih zrezati na kocke. Vso to zmes zmešaj z grisolom. Nato namaži čist prtiček z maslom, zavij vanj testo in ga kuhaj 1 uro v slani vodi. Potem razreži cmok, zabeli z maslom in posuj z drobtinicami. Je izvrstna jed in se najboljše poda k poliv-

kam s smetano. Take cmoke je kuhala neka izvrstna hotelirka v Lovrani.

Kruhovi cmoki. (Pravi češki recept). Stare zemlje ali star bel kruh nareži na kocke. Kruh ne sme biti mehak, ker drugače se bo cmok stisnil in bo trd kot kamen. Kruh lahko prepražiš na masti s peteršilom, ako imaš rada duh po njem; meni je bolj všeč, če ne diši po tej zelenjavi. Nato napravi tekoče testo iz moke, mleka in jajec ter stresi vanje narezan in prepražen kruh, ki naj se namaka v tem par ur, da se dobro napoji. Ko zakuhavaš, ne smeš več mešati testa. Umij si roke, zajemaj to gosto testo ter delaj z mokro roko velike cmoke. Polagaj jih v slan vrel krop in jih kuhaj pol ure. Čim večji so cmoki, tem okusnejši so. Serviraj jih k pečeni perutnini, a so izvrstni tudi z vsako obaro in s kompotom. Uporabiš jih lahko še drugi dan; nareži jih v ploščice in deni na juho.

Zimska repna solata. Po zimi nam vsaka zelena bilka diši. Od bele repe poreži — v zimskih snežnih mesecih — one rumene vršičke, ki rastejo kot listje na kroni. Popari jih, odcedi in naredi solato. Prav dobra je, in s toplim krompirjem zmešana je še boljše. Pa tudi zelo zdrava in tečna za vsak želodec. Bolj kislo jo pripravi. Ker je tako lepo rumena, se na mizi zelo ponaša, v času, ko stoji povsod sneg do kolen.

Pecivo za božično drevo. Cimetne ploščice. Naredimo testo iz 14 dkg sladkorja, 14 dkg moke, 5 dkg surovega masla, velikega jajca, lupine pol limone in nožve konice cimeta. Zvaljamo testo kot za kekse (za nožev hrbet visoko) in izrežemo kvadratne in poševne ploščice. Namažemo jih z raztepenim beljakom in denemo vsaki v sredo olupljen razpolovičen mandelj. Lahko potresemo ploščice tudi z rezanimi mandlji. Mandeljne poparimo, da se lupijo. Na ploščico pritisnemo nitko, da jo privežemo potem na drevesce. Pekač namažemo z voskom. Pečemo svetlo.

Prestežingverjem. Naredimo testo kakor zgornje, samo da vzamemo namesto masla še en rumenjaka, nič limonove lupine in namesto cimeta 18 gramov ingverja. Naredimo preste, jih glaziramo z belo glazuro in potresemo s pistacijami. Ingver prej dobro stolčemo in presejemo skozi sito.

Začinjeni srčki. Testo: 21 dkg stolčenega sladkorja, 21 dkg lupino zmletih mandeljnov, dobro zrezano lupino cele limone in polovico pomaranče, nožvo konico cimeta in prah dveh klinčkov. Testo dobro premešamo z nožem in primešamo raztepenih beljakov, pa tako, da testo ni premeško, in naredimo srčke. Pekač namažemo z voskom ali z maslom in pečemo (oz. sušimo) v malo topli peči. Predno denemo srčke v peč, vtaknemo vanje nit. Lahko pa

narediš tudi obliko lista s pecljem, da jih lažje privežeš na drevo.

Beli venčki. (Zelo lepi za drevč!) Vzamemo sneg desetih beljakov, zmešamo vanj 56 dkg vanilijnega sladkorja. Namažemo pekač in ga potresemo z moko. Skozi škrnicelj ali lij, ki ima za mezinec debelo luknjo, vlivamo zmes počasi v obliki venčkov na ploščo. Potem jih namažemo z rdečim, zelenim, rumenim, modrim sladkorjem. Zelo lep je tudi pobarvan mak. Pečemo, ali bolje, presušimo venčke, da se strdijo, v zelo malo gorki peči. Prilepimo nanje lahko tudi male podobice ali zlate zvezdice, ki jih dobimo že izrezane v papirni trgovini. Za barvanje vzamemo zrnato sladkorno sipo in potegnemo narahlo po njej s čopičem. Barve vzamemo take, kakor za pirhe, samo da jih prekuhamo. M. Z.

Zeljate glave za zimo. Belo in plavo zelje (kapus) se bolje ohrani, če ga ne neseš takoj s polja v klet. Kolikor časa le moreš, ga imej na suhem, zračnem prostoru v hiši. V kleti pa naj bo položeno na deski prosto, ne pa nakopičeno po tleh.

Koleraba za zimo. Proti mrazu je zelo občutljiva in rada pozebe. Perje ji odstrani in glavice v zemlji sredi kleti zasuj kot endivijo in peteršilj. Stebla gledajo iz zemlje kot peteršilovo zelenje. V hudem mrazu pokrij kolerabice še posebej nekoliko s slamo, stebelca ostanje vsa in nezasuta; drugače bo gnila ali izgubila dober okus.

Špinača za zimo. Osnaži špinačo, odtrgaj ji vsa stebila in debelo srednjo žilico. Operi jo in skuhaj v slani vodi nepokrito. Skuhano odcedi, prevrzi v lončen lonec in polij jo z mrzlo vodo ter ohladi. Potem jo dobro ožeto zreži kot za prikuho in jo mešaj še četrť ure s soljo, kolikor jo bo špinača rabila, ko jo boš za obed pripravila. Pa le raje več soli kot manj. Ta špinačev sir napolni v kozarce, prav dobro jih natlači, zaveži s pergamentnim papirjem ter zamaškom ali steklenim vijakom ter kuhaj kot sadje še četrť ure v vreli vodi. To je nekako tako postopanje, kakor če kuhaš sadje v sopari. Špinača se tako ohrani tudi več let. Imaš najboljšo prikuho za zimo. Pride pa mnogo ceneje kot sadje v sladkorju. Preden jo rabiš, jo namoči par ur v vodi. Poglavitno je, da vodo dobro iztisneš. Tudi palačinke so zelo dobre in tečne s špinačo, skuhane kot prikuha in namazane z njo namesto z marmelado. M. Z.

Polentina. Pripravi si 15 dkg moke, 15 dkg masla, 15 dkg sladkorja (sipe) ter 4 jajca. Razdeli moko in sladkor posamič na 4 enake dele. Deni v kotliček 1 del moke, 1 del sladkorja in 1 jajce. Mešaj dobro vse skupaj do 10 minut, nakar prideneš drugi del moke, drugi del sladkorja ter zopet 1 jajce. Mešaj kakor prej. Nato mešaj po

enakem navodilu ostale dele, dokler ne porabiš vsega. Prideni nazadnje 1 žlico ruma in nastrganih lupin pol limone ter še vse skupaj dobro premešaj.

Vlij nato zmes v namazan podolgast in ozek pekač ter peči v neprevroči peči pol ure. Ko je pečeno, zvrni na desko, razreži na kose in serviraj razrezano ali v prvotni obliki (košček poleg koščka), ali pa razvrsti kose na primeren podstavek. V obeh slučajih posuj s sladkorno repo. Lahko spečeš v okroglem (tortnem) modelu in serviraš kakor torto. V tem slučaju napravi sladkorno ali čokoladno glazuro. Polentino serviraj k čaju ali likerjem. —a—

IZ NAŠE SKRINJE.

NAŠI GORENJCI. (Konec.)

Krst. V hiši, kjer pričakujejo novorojenca, se že vnaprej vse poskrbi, kar je treba glede krsta. Pripravljeno je že takozvano «krstno oblačilce», izgotovljeno iz bele tkanine in prepleteno s svilenimi trakovi, modre ali pa rdeče barve. Tudi se mora pripraviti bel, z rdečim blagom podložen čipkast prt, s katerim se krščenec na poti v cerkev čezinčez pokrije.

Tudi botri so že vsaj par tednov preje naprošeni. Ta posel, ki velja za časten, opravijo navadno sosedge, ponajvečkrat mož in žena, ali pa tudi bližnji sorodniki. V slučaju, da bi bil kdo prošen za botra, a bi se temu odrekel, si nakoplje hudo, dosmrtno zamero ali celo sovraštvo.

Naprošena botra neseta novorojenca h krstu drugi, ali vsaj tretji dan. Iz hiš, ki stoje zraven cerkve, gredo v cerkev peš. Ako pa je hiša oddaljena od cerkve le par streljajev, se peljejo v cerkev z vozom, kar je vse nekam bolj imenitno.

Pri krstu dobi prvorojenec skoro vedno očetovo ime, ako pa je deklica, jo krstijo na ime njene matere. Poznejši otroci dobe imena raznih stricov in tet. Nenavadnih, tujih ali modernih imen Gorenjec nima rad v svoji družini.

Oseba, kateri je bilo včasih težko dobiti svojemu otroku botrov, je bila nezakonska mati. Vse jo je zaničevalo in vsakdo si je smatral za nekaj poniževalnega, da bi kumoval njenemu, četudi povsem nedolžnemu otroku. Zato pa nezakonske matere tudi niso hotele nadlegovati ljudi s takimi prošnjami, nego so dale nekaj drobiža cerkovniku, ki je potem kar sam zastopal botre. Danes so ti predsodki večinoma premislili in tudi za nezakonske črvičke se vedno najdejo botri.

Tudi so si nekaj gotovi župniki in kaplani lastili precej grobo pravico, da so v znak nekega zaničevanja dajali nezakonskim ubožcem razna tuja in nenavadna

imena. Na misel mi hodi stara potovka Jera, ki je svoj čas posedovala del lesene kože v moji rodni vasi. Okrog nje smo se kaj radi zbirali otroci. Saj nam je znala povedati toliko zanimivega. Pripovedovala nam je tud dolgo pesem o nezakonskem otroku, katere pa takrat seveda nismo popolnoma razumeli. A dobro so mi še v spominu iz tiste pesmi naslednje vrstice:

«...to je biv en revše na svet',
ki ni mogu ne h mater', ne h očet'.
Mat' že mrtva leži,
očeta pa imov ni.
Sosedje so ga špotval',
otroc' so se ga ogibal'.
Fajmošter, ki so imena dajal',
so mu prečuden ime zbral',
da bi se zmed useh spoznov,
je biv njegov patron le-ta svet' Gov
(Gal).»

No, dandanes tega ni več in sedaj tudi nezakonsko dete dobi ime, kakršno po naročilu njegove matere predlagajo botri.

Ako otrok pri krstu joka, je dobro znamenje, da bo zdrav, krepak, vesel in bo dolgo živel. Zato je umljivo, da botri kar nič ne skušajo tešiti malega kričaća, češ: le zacvili, le, se boš pa pozneje tem raje smejal!

Ko je cerkveni obred končan, krenejo botri v bližnjo gostilno na «botrinjo» in pijo na otrokovo zdravje. Ta navada je stara in splošno ukoreninjena. Ko bi se na primer botri s krščencem podali iz cerkve naravnost domov, to bi se po ljudskem mnenju zdelo nekam čudno in takoj bi ta ali oni zašepetal proti sosedu: «Kaj pa je to? Ali jim res tako slaba prede, da niti za botrinjo nimajo več?»

Vendar pa je zadnja leta ta botrinja zelo zmerna, kar je prav in lepo. Pred leti pa so se, žal, često dogajali slučaji, da so se botri, zlasti oni, ki so bili pijači udani, na botrinjah do cela opijanili. Naj navedem en slučaj, katerega mi je večkrat omenila moja pokojna mati. Dogodil se je za časa njene zgodnje mladosti.»

Pri neki hiši — vas in imena lahko zamolčim, saj že davno počivajo vsi pod zeleno rušo — so se napravljali z novorojencom v cerkev. Ker pa je botra nenadoma obolela, so določili, da jo bo nadomestovala vaška babica, ki je res takoj vzela dete v naročje in se odpeljala z botrom v cerkev. Ker pa sta oba, boter in babica, zelo rada pogledala v kozarec, sta se na botrinji upijanila do popolne onemoglosti. Še le pozno zvečer sta se odpravila domov. Nekako sredi nota veli babica ustaviti in stopi z voza. Boter nekaj časa čaka, toda ker babice le predolgo ni, pa sladkoginjini boter polagoma zaspi v vozu. Med tem je začelo deževati in lilo je kakor iz škafe. Ker pa

je vkljub nalivu boter kar naprej spal, se je to čakanje začelo preneumno zdeti celo samemu konju, ki je na lastno odgovornost potegnil voz in trdno spečega botra pripeljal srečno domov.

Hišnega gospodarja, detetovega očeta, se je polotil smrten strah, ko je ugledal botra v takem stanju in — samega. Zgrabil ga je in stresel, da je zaropotal ves kolesel.

«Pijanec grdi, kje imaš mojega otroka? Povej hitro, če ne, te zadavim!»

Boter je zastokal, neumno pogledal in se jel drgniti po čelu. A med tem je že priletela krog njegovih ušes močna klofuta, ki je pijanca toliko iztreznila, da je takoj vedel povedati, na katerem kraju je babica z otrokom stopila z voza.

Nesrečni oče je pustil pijanega botra, konja in voz na dežju ter bežal na označeni kraj. Tam je začel žvigati in klicati babico. Kmalu je začul z neke njive, kjer je rastle gosta pšenica, čudno javkanje. Kakor strela je bežal za glasom in skoro nato našel na tleh čepečo babico s krščencem v naročju. Oba sta bila seveda do kože premočena. Babica ga je začela prositi, da «če je človek božji, naj jo pelje do voza, ker ga sama ne more najti.» Toda on ji iztrga dete iz rok, zgrabi — seveda ne preveč ljubeznivo — pijano žensko za vrat, trešči jo z njive na cesto ter zakriči:

«Od tu boš že znala domov, če pa ostaneš tu, škode ne bo nobene!»

Kmalu nato je bilo dete srečno doma in toпло preoblečeno. Tudi babica je prikolovratila domov. Čudno pri vsem tem pa je bilo to, da se niti na novorojencu, niti na babici niso pojavile posledice onega nesrečnega večera.

No, te vrste slučaj — vsaj upajmo tako — je bil seveda edini. Tem češče se je pa dogajalo, da se je na botrinjah popivalo čez mero ter si s tem kvarilo zdravje in zapravljalo težko prisluženi denar. A, kakor sem že omenila, se je ta nelepa in škodljiva razvada zadnja leta skoro do cela odpravila. Danes opravijo botrinjo s par kozarci vina in še to le vsled navade, katero smo podedovali po svojih dedih.

Tisti dan, ko je dete krščeno, pošljejo botri detetovi materi «pogačo». Pod imenom pogača je mišljena velika štruca belega, na mleku umešenega kruha, gotovo število jajec, nekaj zrnaté kave, cvrtja in ena kokoš ali petelin. Hišni očka pa preskrbi vederce vina, s katerim se potem krepi mlada mati. Ker pa Gorenjke na splošno niso udane vinu, zato otročnica vino pošteno deli s svojim možem.

Osmi dan po porodu gre mati — ako je že dovolj krepka seveda — z detetom v cerkev. Otroka ji nese babica. Tam prisostvuje sv. maši in ob užgani sveči prosi božjega blagoslova sebi in otroku. V ta namen gre

Štefanovo (26./12.) Gotovo je, da otroci v celem letu nikoli ne hite tako radi v cerkev kakor na štefanovo k veliki maši. Hej, to je veselje, ko enkrat izjemno celo v cerkvi smejo gostoleti in tekati sem in tja. Ta srečni čas traja od devete ure pa dotlej, da se prične sv. opravilo.

V cerkvi, takoj pri vratih ima cerkveni ključar napravljeno stojnico in v njej stoje kar cele vrste lesenih konjičkov, kravic, ovčic in pujskov. Okrog stojnice se kar tare otrok, ki kupujejo to leseno robo in jo nosijo okrog altara. Pri altarju pa že čaka par ministrantov s košarami, v katere morajo otroci polagati kupljeno blago. Ko je košara polna, jo nese ministrant nazaj k stojnici, kjer blago zopet izpostavi, in kupčija se začne iznova. To romanje okrog altara je deci zelo po godu. Če dobi na pr. otrok od staršev pet kronic, ne bo dal vsega denarja naenkrat ključarju, pač pa za vsako živalico le po eno krono, da bo tako zamožgel iti petkrat okrog altara. Pri tem opravilu ne hodijo počasi, nego kar tekajo drug pred drugim. Ker imajo od grde poti navadno mokre ali celo snežene čevlje, jim po kamenitem tlaku rado polzi in vsled tega dostikrat cepajo po tleh kakor snopi in pri teh prizorih celo odrasle posli smeh.

Na štefanovo se blagoslovi tudi sol, katero pa prinese v cerkev le odrasli ljudje. Ta «štefanja sol» je baje zelo dobra za uspešno rast polja in travnikov in se mora raztrositi takoj na štefanovo. Ker je v tem času navadno sneg in vsled tega slaba pota, je navada, da kdo izmed moških zajaše konja in raznosi štefanjo sol po travnikih in polju.

Šentjanžev dan (27./12.) Ta dan je navaden delavnik, a vendar je nekak praznik, in sicer samo za posle. Oni posli namreč, ki menjajo svoje službe, se na šentjanževo selijo k novim gospodarjem. (Na kmetih se pogodi posel z gospodarjem za celo leto in posel, ki med letom zapusti službo, nima veliko ugleda.) Preden gredo posli v novo službo, se zbero v gostilni, da pijejo na dobro srečo. Tam jih že čaka kak «škripač» in začne se vesel ples, ki traja do večera. Te zabave se smejo udeležiti tudi oni posli, ki ostanejo še nadalje v svoji stari službi.

Gospodar, ki dobi novega posla, pride zvečer z vozom po njegovo «skrinjo», v kateri ima shranjeno obleko in druge malenkosti. S skrinjo vred naloži tudi novega posla, ki je od prejšnjega rajanja navadno zelo dobre volje (hlapci celo vriskajo) in ga odpelje na svoj novi dom.

Pametva (28./12.) Teга dne boš gotovo tepen, čim se pokažeš izpod strehe. Sicer pa niti treba ni, da bi hodil iz hiše, kajti mladi bojeviti svet — dečki in deklice od 6—12 let — prilomastijo oboroženi s pali cam i v hišo, te začno švrkati in kriče:

«Pametva, pametva,
dan's je naš dan.
Daj nam kaj, daj nam kaj,
če si kristjan!
Košček potice,
krajcar al' dva,
Oče v nebesih
naj žegen ti da!»

In da se jih čim preje iznebiš, ti ne kaže drugega, kakor da jim daš kako kronico ali košček božične potice, nakar jo odkurijo drugam.

Te otročje pravice se dostikrat poslužijo tudi odrasli, seveda le za šalo. Če boš kedaj stopil na Pametvo v kako gorenjsko hišo, se ti zna pripetiti, da boš, preden se dobro zaveš, med glasnim smehom navzočih, s kako metlo prav krepko obunkan.

Silvestrovo. Po mestih se je zlasti zadnja leta razpasla navada, da obhajajo zadnji dan leta več ali manj hrupno. So ljudje, ki si Silvestrove noči drugače skoro misliti ne morejo nego v gostilni, kavarni ali na kakem drugem zabavišču. Popolnoma naspromptno ravna v tem oziru naš Gorenjec, kajti na dan, ko zatone v večnost tekoče leto, vse bolj kot drugokrat razmišlja o minljivosti vsega, kar živi pod božjim solncem. Zlasti prevladuje neka tiha, a tem bolj globoka otožnost v oni hiši, kjer je med letom neizprosna smrt pobrala kakega družinskega člana. «Bog ve,» se vprašujejo med seboj, «katerega izmed nas bo na novo zmanjkalo v prihodnjem letu.»

Zvečer molijo pri skupni molitvi nekaj več očenašev, in sicer v zahvalo Bogu za prejete dobrote minulega leta, obenem pa prosijo, da bi se jim srečno pričelo in končalo nastopno leto.

KONEC.

Pripis: «Skrinja» je polna. Da bo pa njena vsebina bolj prikladna, sporočam vsem onim cenjenim čitateljicam, ki se zanimajo za to domače gorenjsko blago, da bodo opisi «Iz naše skrinje» kmalu izšli v posebni knjižici, na katero Vas bo pravočasno opozoril «Ženski Svet».

Manica Komanova.

KNJIŽEVNA POROČILA

Jos. Jurčič. Zbrani spisi Druga izdaja. Uredil dr. Ivan Prijatelj. IV. zvezek. Izdala Tiskovna zadruga v Ljubljani. Broširana Din. 72.—, vezana v platno Din. 84.—, v pol. fran. vezavi Din. 92.—, poština Din. 4.— več.

Ta zvezek obsega devetero krajsih leposlovnih sestavkov, katere je napisal Jurčič v svojih visokošolskih letih na Dunaju: Hči mestnega sodnika, Kozlovska sodba v Višnji gori, Božidar Tirtelj, Nemški valpet i. dr. Celotni zbirki pa dajo pravo važnost šele urednikove uvodne besede. Dr. Ivan Prija-

telj, naš prvi sodobni slovstveni zgodovinar, urejuje vrsto «Slovenskih pisateljev» s tako mojstersko roko, da čitamo pisatelje, ki so se sicer vsled časovne zastarelosti že oddaljili našemu modernemu okusu, s popolnoma novim užitkom. Zato je tudi vsak zvezek že radi uvoda samega vreden, da pomnožimo z njim svojo knjižnico in se poglobimo v poznanju naših prvih pisateljev.

Gospodinjski koledar za l. 1926. izide za Božič. Letos bo imel posebno lepo zbirko kuhinjskih receptov, pripravnih za praprosto kuhinjo. V poučnem in informativnem delu bo izredno zanimiv in bogat. Opozarjamo naše naročnice, naj si nabavijo to knjigo, ki jim služi v gospodinjstvu vse leto in dela čast vsaki ženski knjižnici.

«Naš glas». Glasilo Udruženja slovenskih srednješolcev v Italiji. Trst Poedine številke L 2, v inozemstvu Din. 5. — Naši srednješolci v Italiji so začeli izdajati lastno glasilo, katero naj jim služi v duševno razvedrilo in pouk, v medsebojno poznavanje in v nadomestilo vsega onega duha, katerega ne morejo dobiti po tukajšnjih šolah. Po prvih dveh številkah spoznamo resnost in smotrenost našega intelektualnega naraščaja. Ta korak naše mladine pozdravljamo s tem večjo radostjo, ker nam priča, da je vendar v naših mladih dušah še nekaj višjega in globljega kakor samo golo in slepo zanimanje za sodobne športe. Zato priporočamo materam, ki imajo deco po srednjih šolah in obupujejo nad njeno nezmernostjo v športu, naj ji dajo v roko «Naš glas»; iz njega bo črpala mladina vso ono duševno hrano, ki je primerna nje dobi in nje bodoči življenjski nalogi.

Povest o Robinzonu. Z risbami v barvah. J. Blaznikovi nasledniki v Ljubljani so ponovno izdali to krasno in za deco silno primerno povest v mojstrskem prevodu Božumila Vdoviča. Knjiga je pripravna kot božično darilo. Cena Din. 15, vezana Din. 20, po pošti Din. 1 več.

Novi rod je najpripravnejše čtivo za naše otroke. Po šolah slišijo malo slovenske

besede, izven šole malo dobrega in lepega. «Novi rod» pa jim prinese vse to, razvedri jih s povestmi, popisi in ugankami. Kako željno ga pričakujejo vsak mesec? Mati, ako le moreš, kupi ali naroči svojemu detetu ta list, saj stane le 1 liro.

Goriška Matica je izdala za l. 1926. 4. oziroma 5 knjig. **Koledar** vsebuje mnogo zanimivosti iz naših krajev, iz širnega sveta in tudi iz moderne znanosti. Roman «Smrt pred hišo», je spisal France Bevk; že ime pisateljevo jamči, da ima knjiga svojo vrednost, «Evfemija» in drugi spisi so zanimivi za poznavanje doslej nam malo znanega ožjega rojaka.

Poleg teh zvezkov je naročniku na izbiro «Don Bosco», opis salezijanskega delovanja, in «Otroci stepe», zanimive narodopisne črtice o Kirgizih.

Goriška Matica je za Slovence v Italiji nekaka Mohorjeva družba, ki ima nalogo preskrbeti za nizko ceno svojim članom berilo moralne in vzgojne vsebine. Za l. 1927. izda sledeče knjige: **Zdravje** in **bolezen** v domači hiši, spisal dr. Just Bačar; **Pasja dlaka**, roman, spisal Damir Feigel; **Naši kraji** v preteklosti, zgodovinska čitanka; **Koledar** za l. 1927. Cena vsem štirim knjigam L 5. Matica izda tudi «Svetega Frančiška Asiškega»; kdor hoče še to knjigo, mora doplačati še L 2.

«**Świat Kobięcy**» (Svet Ženski) je poljski ženski list, kateri izhaja v Lvovu že peto leto. Na prvem mestu prinaša modo; ima pa tudi mnogo leposlovnega in poučnega čtiva iz vseh panog ženskega življenja. Krasijo ga bogate ilustracije, z'asti v modnem delu. Ima tudi krojno priložo. List je namenjen višjim slojem ter predstavlja verno sliko Poljakinje, kakoršno poznamo iz knjige in tudi iz pripovedovanja oseb, ki so občevale v teh ženskih krogih: inteligentno, elegantno in aristokratsko čuvstvujočo ženo, ki se odlikuje po široki izobrazbi, izrednem okusu in narodni samozavesti.

V pojasnilo.

V letošnji 6. št. «*Dom in Sveta*» izraža v članku «*Pravda za Veroniko Deseniško*» urednik France Koblar domnevo, da je pripomba o kritiki «*Veronike*» v članku «*Premišljevanja mimogrede*», ki je izšel v 4. št. Ž. sv. in je podpisan s psevdonimom Andreja - Vera, napisala Vera Albrechtova, odnosno «*družba okoli nje*». Izjavljam, da dotičnega članka ni napisala ne ga. Albrechtova ne «*družba okoli nje*» in da je Andreja - Vera oseba, ki nima nikakih stikov z omenjenim literarnim krogom.

UREDNIŠTVO.

Ivan Kerže - Trst

Piazza San Giovanni šte. 1

ima v zalogi najraznovrstnejše

kuhinjske in druge hišne potrebščine

iz aluminija, stekla, lesa in emalirane prsti.

PODRUŽNICA

Ljubljanske kredit. banke v Gorici

Corso Verdi „Trgovski Dom“

TELEFON ŠTEV. 50. Brzojavni naziv: LJUBLJANSKA BANKA.

Deln. glavn. in rezerve: **CENTRALA: LJUBLJA** . Dinarjev 60 milijonov.

PODRUŽNICE: Brežice, Celje, Črnomelj, Kranj, Maribor, Metkovic, Novi Sad, Ptuj, Sarajevo, Split, Trst.

Obreštuje vloge na knjižice po 4½%. Na daljšo odpoved vezane vloge po dogovoru. — Nakup in prodaja vsakovrstnega tujega denarja. — Izvršuje vse v bančno stroko spadajoče posle najkvalitetneje. — Uradne ure za občinstvo od 8½ — 12 in od 3 — 5. Ob sobotah popoldne, nedeljah in prazniških zaprto.

JUHAN

Čitajte! Važno za vsakogar!
POMEN „JUHAN“
za prehrano in zdravje.

Že dolgo se splošno občuti potrebnost in pomanjkanje mogočno krepčilnega pripomočka v prehrani človeka. Napornosti sedanjega življenja ne zadošča več navadna hrana, ki slabega pač nasiti, moči mu pa ne daje. Redilni ekstrakt „JUHAN“ omogoča z malim stroškom dobro, zdravo in izdatno se hraniti. — Za strošek manj kot 1 dinar na dan dobavi „JUHAN“ telesu toliko redilne vrednosti iz zlatih beljakovin, mesnih in rasilinskih, da postane s tem pripomočkom najpreprostejša hrana izdatna in slastna. — „JUHAN“ krepča ljudi prebavo in preganja želodčne slabosti. — „JUHAN“ se živa na način, da se vlije v navadno juho ali slan krop ali v prikuhe. Mesni juhi dá nepopisno okusnost in redilnost, brez mesa pa napravi iz kropla izvršino pravo juho.

„JUHAN“ je oživljajoča in brez primere zdrava hrana. Stori človeka dobro razpoloženega, rejenedega in močnega.

Za slabotne otroke, bolehnne, medle in nervozne ljudi pa je „JUHAN“ naravnost čudodelna hrana. — „JUHAN“ se dobi v vseh boljših prodajalnah živil.

Glavna prodaja: Ljubljana, Gradišče 13

NOV ZOBOZDRAVNIK

Med. univ. **LOJZ KRAIGHER**

SPECIALIST ZA BOLEZNI V USTIH IN NA ZOBEH

Z IZPITOM NEMŠKEGA DRŽ. ZOBOZDRAVNIKA

SPREJEMA VSA ZOBOZDRAVNIŠKA IN ZOBOTEHNIŠKA
OPRAVILA

V GORICI NA TRAVNIKU ŠT. 20, I. nad.

Popolnoma varno naložite denar v

Ljubljansko posojilnico

r. z. o. z.

v Ljubljani, Mestni trg šte. 6,

ker ima že nad

10,000.000 Din. jamštvene glavnice

Vloge na hranilne knjižice in tekoči
račun obrestuje najugodneje.

Alojzij Povh

urar in zlatar

Piazza Garibaldi 2, I. n. Tel. 3-29

Lastna tovarna in delavnica. — Prodaja,
kupi, popravlja vsakovrstne predmete.
Korist vsakega je, da se prepriča o cenah.

 Dobava za urarje in zlatarje.

Velika zaloga vina, žganja in likerjev

Jakob Perhac

ustanovljena leta 1878

Trst, via Xidias 6, Telef. 2-36

Vedno v zalogi in po cenah izven vsake konkurence: pristen istrski tropinovec, kraški brinjevec, in kranjski slivovec. — Lastni izdelki: šumeča vina, šampanjec, šumeči istrski retošk, Lacrima Cristi in druga. — Specialiteta: Jajčji konjak in Crema marsala ter raznovrstni likerji.

Marmolja & Delpin

Gorica, Piazza E. de Amicis 1

Trgovina s špecerijskim in kolonijalnim
blagom ter z deželniimi pridelki

se priporoča za obilen obisk.

Na drobno. - V mestu postrežba na dom. - Na debelo.